

En kartlegging av ungdomsmiljøet i tilknytning til Lillestrøm stasjon og Strømmen storsenter

Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) Lillestrøm kommune 2023

Forord

Lillestrøm kommune har en målsetting om inkludering og trygghet for alle. Det påpekes i kommuneplanens samfunnsdel at en trygg og god oppvekst danner grunnlaget for framtidig tilknytning til samfunnet. Å arbeide for å skape inkluderende, trygge og gode oppvekstmiljøer er derfor høyt prioriterte oppgaver for kommunen.

Lillestrøm er en god kommune å vokse opp i, og vi ser at de aller fleste barn og unge har det trygt og godt både i skolen og på fritiden. I løpet av 2022 var det imidlertid økende bekymringer om utviklingen i ungdomsmiljøene, særlig i deler av Strømmen og Lillestrøm stasjonsområde. Det er viktig å ta slike bekymringer på alvor, og vi må jobbe kunnskapsbasert og systematisk. Vi må sikre oss god innsikt for å følge opp med målrettede og treffsikre tiltak. Det krever ikke minst involvering av de det gjelder, i dette tilfellet ungdommen.

Hurtig Kartlegging og Handling (HKH) er en metode som kan hjelpe kommunen med å utforske og få oversikt over både lokale utfordringer og ressurser i nærmiljøet. Etter å ha forankret innsatsen i kommunens politiråd i desember 2022, er det nå gjennomført et omfattende arbeid med HKH, under veiledning av KORUS øst (Kompetansesenter for rusfeltet i region øst). Visjonen i kommunens oppvekststrategi er; «Sammen om en god oppvekst». Denne rapporten fremstår som en virkeliggjøring av denne visjonen. Arbeidet har involvert elever/ungdom, politikere, frivilligheten, idrettsrådet, politi, trossamfunn, næringsliv, fylkeskommunalt og kommunalt ansatte som arbeider med ungdom. Jeg er imponert over oppslutningen om arbeidet og vil takke alle for den innsatsen som er nedlagt, og en spesiell takk til all ungdom som har bidratt med viktig kunnskap inn i arbeidet.

Jeg vil også takke KORUS øst for at de så raskt sa ja til et samarbeid og for veldig god veiledning. Jeg vil rette en særlig takk til SLT-koordinator Gry Løge Lid, som har ledet prosjektet, og til kartleggingsteamet som har planlagt og gjennomført arbeidet.

Arbeidet med HKH munner ut i denne rapporten hvor det fremmes en rekke konkrete anbefalte tiltak. De fleste anbefalte tiltak retter seg naturlig nok mot det kommunale tjenesteapparatet. Rus- og kriminalitetsutfordringer må imidlertid eies av alle, og løsningene finnes i godt samarbeid mellom alle instanser og aktører.

Med vennlig hilsen Dagfinn Coch, Oppvekstdirektør i Lillestrøm kommune

Oppvekstdirektør Dagfinn Cock under innledende arbeidsverksted. Foto: Jørn Danielsberg

Sammendrag

Gjennom 2022 dukket det opp flere bekymringer i tilknytning til ungdomsmiljøet i kommunen. Bekymringene omhandlet vold, ran og utrygghet og gjaldt særlig områdene Strømmen og Lillestrøm by. Med utgangspunkt i denne bekymringen ble forslaget om gjennomføring av en HKH av ungdomsmiljøet i tilknytning til Strømmen og Lillestrøm by, løftet og forankret i politiråd i desember 2022. HKH-arbeidet startet opp i mars 2023 med en innledende konsultasjon hvor problemstilling, målgruppe, målområde og utfordringer ble spisset og prioritert, før selve kartleggingen tok til med gjennomføring av intervjuer, fokusgrupper, oppsøkende feltarbeid og gjennomgang av eksisterende litteratur. Kartleggingsarbeidet ble avsluttet i september 2023 med en avsluttende konsultasjon der funn fra kartleggingsarbeidet ble presentert og handlingsplan med anbefalte tiltak ble jobbet ut.

Kartleggingsarbeidet har hatt hovedfokus på barn og unges stemmer. Andre nøkkelpersoner og relevante tjenester har bidratt inn i arbeidet både gjennom tilstedeværelse på innledende og avsluttende konsultasjon og gjennom å bli intervjuet.

Kartleggingen identifiserte 8 områder med hull eller mangler ved dagens tjenester og tiltak opp mot målgruppen, målområdene og utfordringer; tidlig inn, levekår, tett oppfølging av ungdom som ruser seg og/eller begår kriminalitet, kunnskap, fritid, trygghet, medvirkning og samarbeid. Disse er utgangspunktet for rapportens handlingsplan med anbefalte tiltak.

Kartleggingsteamet:

Fredrik Sundsbø Hollerud- fagleder i OUT (Oppsøkende ungdomsteam)

Stian Haslie- klubbleder Møteplasser barn og unge - Villa Cara

Mariam Isha Rashid- klubbleder Møteplasser barn og unge - Strømmen

Ida Kristin Woldmo- Folkehelsekoordinator

Marianne Veiby- BTI- koordinator (hovedskribent)

Gry Løge Lid- SLT-koordinator (leder)

Veiledere KORUS øst:

Mari Finstad Evenby

Jørn Danielsberg

Innhold

Forord	2
Sammendrag.....	3
1. Innledning.....	6
1.1 Om Lillestrøm kommune	6
1.2 Bakgrunn for kartleggingen	6
1.3 Problemstilling, målgruppe og målområde.....	7
1.4 Barn og unges medvirkning	8
2. Metode, prosess og kilder	9
2.1 HKH-metoden	9
2.2 Organisering.....	9
2.3 Datainnsamling.....	10
2.3.1 Innledende konsultasjon.....	10
2.3.2 Intervjuer.....	11
2.3.3 Feltobservasjoner	11
2.3.4 Innhenting av eksisterende data	11
2.3.5 Avsluttende konsultasjon	12
3. Relevante eksisterende tiltak.....	13
4. Funn	14
4.1 Funn eksisterende kunnskapsgrunnlag.....	14
4.1.1 Ungdata	15
4.1.2 Kriminalitetsstatistikk.....	16
4.1.3 Folkehelse og levekår.....	17
4.1.4 Hverdagsreisen.....	17
4.1.5 OUT sin tilstandsrapport av Strømmen og Skjetten	18

4.2 Funn Feltobservasjoner	20
4.3 Funn Intervjuer	21
4.3.1 Levekår og utenforskap	21
4.3.2 Gjengmentalitet, snitching, gruppepress og negativ sosial kontroll	22
4.3.3 Rollemodeller	22
4.3.4 Språkbruk	23
4.3.5 Sosiale medier	23
4.3.6 Rus og psykisk helse	23
4.3.7 Kriminalitet	24
4.3.8 Fritid	26
5. Oppsummering	27
5.1 Målgruppe og målområde	27
5.2 Hull og mangler	29
5.2.1 Tidlig inn	29
5.2.2 Levekår	29
5.2.3 Tett oppfølging av barn og unge som ruser seg eller begår kriminalitet	29
5.2.4 Kunnskap	30
5.2.5 Fritid	30
5.2.6 Trygghet	31
5.2.7 Medvirkning	31
5.2.8 Samarbeid	31
6. Handlingsplan med anbefalte tiltak	32
7. Veien videre og evaluering	46
8. Referanseliste	46

1. Innledning

1.1 Om Lillestrøm kommune

Lillestrøm kommune er del av Nedre Romerike i Viken fylke (snart Akershus). Lillestrøm kommune har ca 92 000 innbyggere og er Norges 9. største kommune. Kommunen består av både by, tettsteder og landlige områder og grenser til Oslo, Rælingen, Lørenskog, Enebakk, Indre Østfold, Aurskog Høland, Nes, Ullensaker, Gjerdrum og Nittedal kommune. Lillestrøm kommune har en høy andel barn i befolkningen, og framskrivninger viser at det er forventet vekst i aldersgruppen 0-25 år.

Lillestrøm by og Strømmen er begge områder i Lillestrøm kommune med sentral beliggenhet, stor befolkningsvekst og som tiltrekker seg mange tilreisende. Lillestrøm stasjon er landets tredje største kollektivknutepunkt, målt i antall reisende, som ligger sentralt i Lillestrøm by midt mellom Oslo og Gardermoen. Strømmen storsenter er landets største kjøpesenter som ligger sentralt plassert på Strømmen med umiddelbar nærhet til tog og buss.

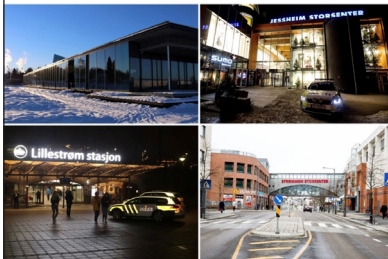
I Lillestrøm by er det to barneskoler, en ungdomsskole og to videregående skoler. På Strømmen er det en barneskole, en ungdomsskole og en videregående skole.

1.2 Bakgrunn for kartleggingen

Med bakgrunn i bekymringer rundt ungdomsmiljøet på Strømmen og i Lillestrøm by ble gjennomføring av en HKH løftet og forankret i politiråd 06.12.2022.

POLITIET

Stor oversikt: På disse stedene skjer det mest vold blant ungdom

VOLD: En fersk rapport fra politiet viser hvor på Romerike det skjer flest voldshendelser hvor ungdommer er involvert. Foto: Romerikes Blad

Av Steffen Zachariassen

NYHETER

Ungdommer føler seg utrygge - kommunen setter inn støtet mot to områder

KARTLEGGING: Gry Løge Lid, SLT-koordinator i Lillestrøm kommune, leder en stor kartlegging av ungdomsmiljøet i Lillestrøm. Hun er opptatt av å komme til bunns i hva utfordringene dreier seg om. Foto: Lisbeth Lund Andresen

Faksimile fra Romerikes Blad 09.01.2023
<http://www.rb.no>

Faksimile fra Romerikes Blad 22.05.2023
<http://www.rb.no>

Det har blitt rapportert om flere ran, trussel- og voldshendelser i ungdomsmiljøet de siste årene som har fått mye medieoppmerksomhet og skapt bekymring for utviklingen i ungdomsmiljøet. Flertallet av hendelsene har forekommet i Lillestrøm by og på Strømmen, og da særlig på og rundt Lillestrøm stasjon og Strømmen storsenter. Samtidig melder skolene om flere utfordringer med negativt språkbruk, trusler og trakassering og barneskolene gir uttrykk for tidvis bekymring for rekruttering av sine elever på mellomtrinnet til kriminalitet. Ungdata-undersøkelsen fra 2022 viser også at elevene på barneskolen på Strømmen og ungdomsskoletrinnet i både Lillestrøm by og på Strømmen opplever mindre trygghet i nærmiljøet enn ungdom ved de andre skolene i kommunen.

KORUS øst ble kontaktet for et samarbeid og en samarbeidsavtale om å gjennomføre en HKH ble undertegnet på nyåret i 2023. Gjennom kartleggingen ønsker kommunen å finne svar på hvilke faktiske utfordringer som finnes i ungdomsmiljøene på Strømmen og i Lillestrøm by, og å undersøke hva som ligger bak ungdommenes opplevelse av utrygghet. Kartleggingsarbeidet skal identifisere reelle utfordringer, eksisterende tiltak og identifisere mangler eller hull som vil gi grunnlag for utarbeidelsen av en handlingsplan med anbefalinger om målrettede tiltak som treffer.

1.3 Problemstilling, målgruppe og målområde

Den innledende problemstillingen for kartleggingen var- Utfordringer i ungdomsmiljøet på Strømmen og i Lillestrøm by. Under innledende konsultasjon kom det frem at det var størst bekymring knyttet til aldersgruppa 10-18 år, og områdene i tilknytning til Lillestrøm stasjon og Strømmen storsenter. Etter innledende konsultasjon, gjennomført som arbeidsverksted med bred deltakelse fra relevante aktører, ble problemstillingen spisset til:

«Utfordringer i ungdomsmiljøet i tilknytning til Lillestrøm stasjon og Strømmen storsenter».

Målgruppen for kartleggingsarbeidet ble delt i to, med følgende underspørsmål som kartleggingen skulle svare ut:

1. Barn og ungdom i alderen 10-18 år som henger på og rundt Strømmen storsenter og Lillestrøm stasjonsområde.
 - Hvem er de?
 - Hva er bakgrunnen for at de er der?
 - Hvilke behov og ønsker har de?
2. Barn og ungdom i alderen 10-18 år som bor på Strømmen og i Lillestrøm by.
 - Hva oppleves som utrygt?
 - Hva skal til for at de opplever nærområdet sitt med Strømmen storsenter og Lillestrøm stasjonsområde som trygge

Målområdene ble videre definert som:

Lillestrøm stasjonsområde

Lillestrøm stasjon, bussterminalen, sykkelhotellene på begge sider av stasjonen, parkeringshusene i Stillverksveien, Skateparken, Helsebygget og Kulturkvartalet med ungdomskulturhuset Villa Cara og biblioteket.

Lillestrøm stasjon. Foto: Villa Cara

Strømmen storsenter og omegn

Strømmen storsenter, Strømmen stasjon, Strømmen fritidsklubb, biblioteket og Sagdalen skole.

Strømmen storsenter. Foto: Villa Cara

1.4 Barn og unges medvirkning

Det har vært et viktig prinsipp at barn og unge, som kartleggingen handler om, skulle få ta del i hele kartleggingsprosessen. Barn og unge var derfor en selvsagt del av både innledende konsultasjon, der utfordringsområder, målgruppe og målområde skulle defineres, og avsluttende konsultasjon, hvor funnene skulle gjennomgås og forslag til tiltak skulle drøftes. Flertallet av intervjuene er gjennomført med barn og unge i målgruppa. For å kvalitetssikre arbeidet har kommunens Ungdomsråd fungert som referansegruppe gjennom hele kartleggingsarbeidet. Ungdomsrådet var derfor de første som fikk presentert og kommentert funnene. Totalt har ca 100 barn og ungdom blitt involvert i kartleggingsarbeidet.

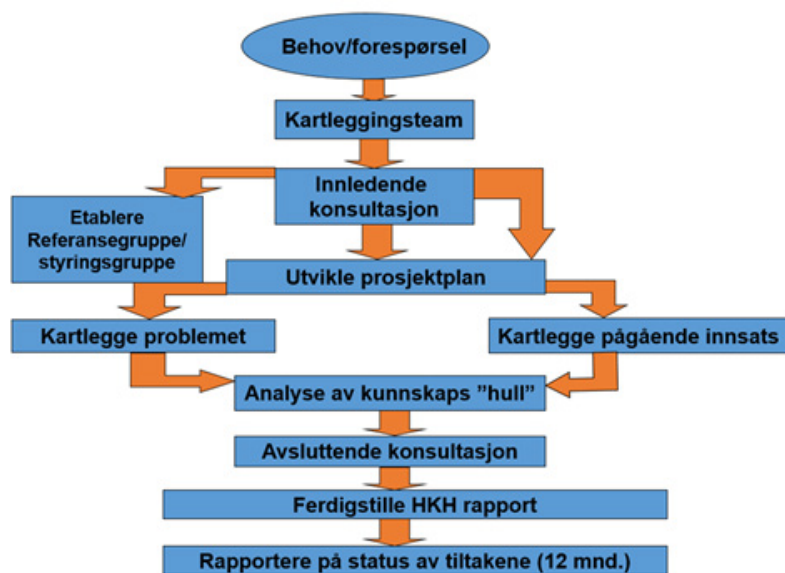

2. Metode, prosess og kilder

HKH er en kartleggingsmetode som er utviklet av Verdens Helseorganisasjon, og siden tilpasset norske forhold og praksis av KORUS Bergen (Berg og Flesland, 2014).

2.1 HKH-metoden

Metoden er manualbasert og følger en fast prosess som involverer innbyggere gjennom bruk av ulike metoder. Metoden skal være hurtig og handlingsorientert.

Figur 1: Modell av metoden Hurtig kartlegging og Handling (HKH)

2.2 Organisering

Kartleggingsteamet har hatt ansvar for å planlegge og gjennomføre kartleggingen. Kartleggingsteamet har fått opplæring og veiledning fra KORUS øst og har møttes ukentlig både i forkant, underveis, og i etterkant av kartleggingen.

Kartleggingsteam (Lillestrøm kommune):

Fredrik Sundsbø Hollerud- fagleder i OUT (Oppsøkende ungdomsteam)
Stian Haslie- klubbleder Møteplasser barn og unge - Villa Cara
Mariam Isha Rashid- klubbleder Møteplasser barn og unge - Strømmen
Ida Kristin Woldmo- Folkehelsekoordinator
Marianne Veiby- BTI- koordinator (hovedskribent)
Gry Løge Lid- SLT-koordinator (leder)

Veiledere KORUS øst:

Mari Finstad Evenby
Jørn Danielsberg

HKH arbeidet har vært organisert som et kommunalt prosjekt der kartleggingsgruppa har fungert som arbeidsgruppe og hvor styringsgruppa har fulgt styringsnivået i Bedre Tverrfaglig Innsats (BTI). BTI er kommunens samhandlingsstruktur på oppvekstfeltet, med kommunedirektørens ledergruppe som øverste styringsorgan.

Ungdomsrådet og SLT-samarbeidsgruppa, som består av representanter fra kommunens ungdomstjenester samt politiet, har begge fungert som referansegrupper gjennom kartleggingsarbeidet. Begge gruppene har fått løpende informasjon om kartleggingsarbeidet med mulighet for å gi innspill og kommentarer på funn og prosess.

2.3 Datainnsamling

Kartleggingsgruppa valgte å bruke ulike innsamlingsmetoder i kartleggingsarbeidet.

2.3.1 Innledende konsultasjon

Innledende konsultasjon ble avholdt 2. mars 2023 på Folkets hus i Lillestrøm. Dette var starten på HKH-arbeidet. Målet med dagen var å få en større forståelse for utfordringene i ungdomsmiljøet på Strømmen og i Lillestrøm by og å få ulike aktørers perspektiv på dette.

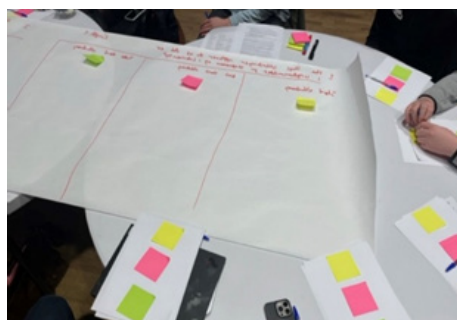
På samlingen deltok totalt 101 personer. Deltakerne bestod av representanter for idretten, frivilligheten, trossamfunn, næringslivet, politikken, fylkeskommunen, barnevernsvakta, politiet, kommunens egne tjenester og 16 barn og ungdom fra samtlige grunnskoler på Strømmen og Lillestrøm by. Etter innledning ble deltakerne inndelt i grupper ledet av representanter fra kartleggingsteamet. I gruppene ble det innhentet utdypende informasjon om deltakernes kjennskap til problemstillingen og etterspurt innspill på hva og hvem kartleggingen burde sette søkelys på. Informasjon som kom frem ble dokumentert og senere benyttet i intervjuer med nøkkelinformanter, fokusgrupper og egne tjenester i Lillestrøm kommune.

I oppsummeringen av gruppearbeidet ble følgende utfordringer hyppigst nevnt og prioritert:

- Levekår
- Utenforskap
- Gjengmentalitet
- Snitching
- Gruppepress
- Negativ sosial kontroll
- Språkbruk
- Rus
- Psykisk helse
- Kriminalitet
- Fritid
- Sosiale medier
- Rollemodeller

Innledende konsultasjon. Foto: Jørn Danielsberg.

Gruppearbeid under innledende konsultasjon. Foto: Jørn Danielsberg

SLT-koordinator Gry Løge Lid presenterer HKH-metoden under innledende konsultasjon
Foto: Jørn Danielsberg

Oppsummering etter innledende arbeidsverksted. Foto: Gry Løge Lid

2.3.2 Intervjuer

Kartleggingsteamet gjennomførte intervjuer med egne tjenester i kommunen, nøkkelinformanter fra næringsliv, politiet, medlemmer i frivillige lag og foreninger og trossamfunn. I tillegg ble det gjort intervjuer med et utvalg barn og ungdommer som bor og oppholder seg i Lillestrøm by og på Strømmen. Kartleggingsteamet har valgt å ha sterk representasjon av de unges stemme og har i alt intervjuet 45 barn og ungdom i alderen 10-18 år.

Til sammen har det blitt gjennomført 12 intervjuer med egne tjenester, 22 Intervjuer med nøkkelinformanter (11 med barn og ungdom) og 6 fokusgrupper (5 med barn og ungdom og 1 med egne tjenester).

2.3.3 Feltobservasjoner

Utekontaktene i OUT har gjennomført systematisk oppsøkende arbeid i målområdene fra 31.januar til 30 august 2023. I perioden har utekontaktene oppsøkt Lillestrøm stasjonsområde daglig og områdene i tilknytning til Strømmen storsenter minst 3 ganger i uka. Det har blitt skrevet feltlogger fra hvert besøk hvor alle barn og ungdom i målgruppa har blitt registrert.

2.3.4 Innhenting av eksisterende data

Kartleggingsteamet har innhentet tall fra Ungdata-undersøkelsen 2022, Oppvekstprofil (FHI) for 2023, kriminalitetsstatistikk, kommunens kunnskapsgrunnlag for planlegging og feltloggene til OUT. Dette har blitt brukt videre inn i analysearbeidet for å svare ut utfordringsområdene, målgruppe og målområde.

2.3.5 Avsluttende konsultasjon

Aktørene som deltok på innledende konsultasjonen, ble invitert til å delta på avsluttende konsultasjon. Avsluttende konsultasjon ble gjennomført på Folkets hus i Lillestrøm 15. september 2023 med totalt 89 deltakere, hvorav 15 barn og ungdom. Funn og resultater fra datainnsamlingen ble presentert før det ble gitt en gjennomgang av kartleggingens identifiserte hull og mangler. Deltakerne fikk mulighet til å reflektere over funnene og komme med konkrete forslag til tiltak for hvordan egen tjeneste kan bidra til å tette de avdekkede hullene og møte de identifiserte behovene.

Kartleggingsgruppa presenterer funn under avsluttende konsultasjon. Foto: Jørn Danielsberg

Gruppearbeid under avsluttende konsultasjon. Foto: Andreas Krogset Dalene

Politistasjonssjef Siv Bjørk Eriksen presenterer refleksjoner over funn på avsluttende konsultasjon. Foto: Jørn Danielsberg

3. Relevante eksisterende tiltak

Lillestrøm kommune har en rekke forebyggende tiltak rettet mot barn og unge i kommunen. Kommunens støttetjenester samarbeider med skoler og andre tjenester ved behov for koordinert hjelp. Lillestrøm kommune har flere kommunale veiledere, retningslinjer, rutiner og handlingsplaner som omhandler forebygging og tidlig innsats.

Det finnes mange tverrfaglige samarbeidsgrupper og nettverk i Lillestrøm kommune. Det mest sentrale for HKH-kartleggingen er kommunens rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid (SLT-modellen) med Handlingsplan for rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid i Lillestrøm kommune, skoleåret 2023-2024. Handlingsplanen finnes på Lillestrøm kommunes nettside:

<https://www.lillestrom.kommune.no/helse-og-omsorg/handlingsplan-for-rus--og-kriminalitetsforebyggende-arbeid/>

I Lillestrøm kommune er det tverrfaglige samarbeidet på oppvekstfeltet lagt til en kommunal BTI-modell (Bedre Tverrfaglig Innsats). Kommunen har på sin BTI-nettside en oversikt over tiltak og tjenester. Tjenestene har mange ulike tilbud, både universelle, selektive og indikerte tiltak rettet mot barn, unge og familier. Tiltakene finnes på Lillestrøm kommunes nettside for arbeid med Bedre Tverrfaglig Innsats:

<https://bti.lillestrom.kommune.no/>

Strategi for innbyggerinvolvering og- medvirkning beskriver ulike råd og fora som danner grunnlaget for kommunens medvirkningsarbeid. I forbindelse med HKH-kartleggingen har kartleggingsgruppa benyttet kommunens Ungdomsråd og folkehelseprosjektet- Ungdom som innovatører i det helsefremmende arbeidet i kommunen, for å skaffe innsikt.

4. Funn

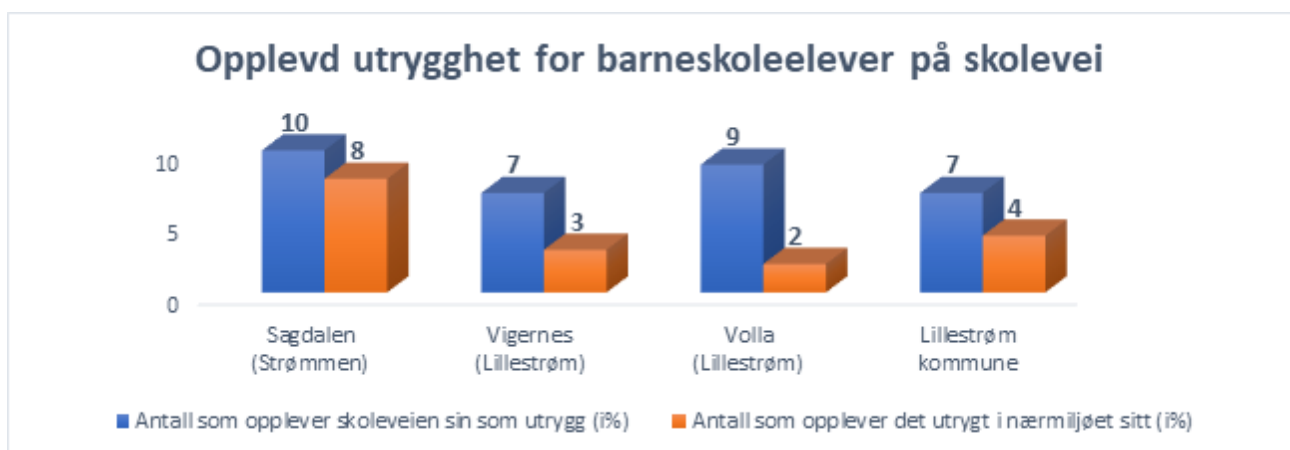
For å svare ut problemstillingen har kartleggingsgruppa fokusert på funn fra eksisterende kunnskapsgrunnlag og intervjuene med utgangspunkt i utfordringene fra innledende konsultasjon.

4.1 Funn eksisterende kunnskapsgrunnlag

4.1.1 Ungdata

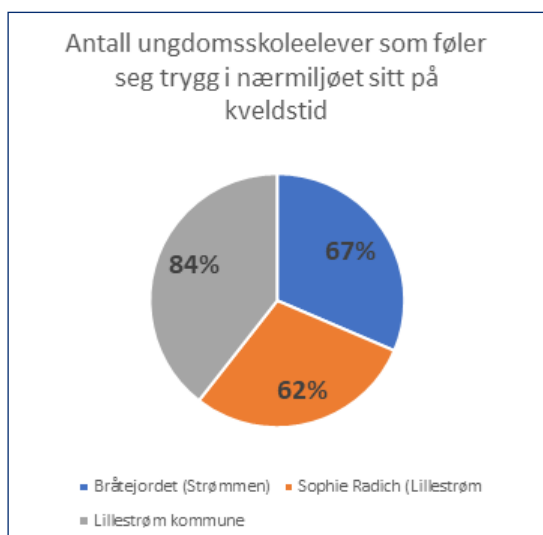
Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført for første gang i Lillestrøm kommune våren 2022. Ungdata-undersøkelsen er landsomfattende undersøkelser som tar for seg spørsmål som omhandler barn og unges liv, og som gjennomføres hvert tredje år på barne- ungdoms- og videregående skole. Tallene fra undersøkelsen viser at skolene på Strømmen og i Lillestrøm by ligger tett opp mot gjennomsnittstallene for kommunen og i landet for øvrig. Temaene der skolene i kartleggingsområdene skiller seg ut handler i hovedsak om trygghet, rus og seksuelle krenkelser.

Undersøkelsen viser at elevene på barneskolen på Strømmen opplever større utrygghet både på skoleveien og i nærmiljøet sitt enn elever ved skolene i Lillestrøm by og de andre skolene i kommunen.

Figur 2: Ungdata resultater 2022 om opplevd utrygghet for barneskoleelever på skoleveien

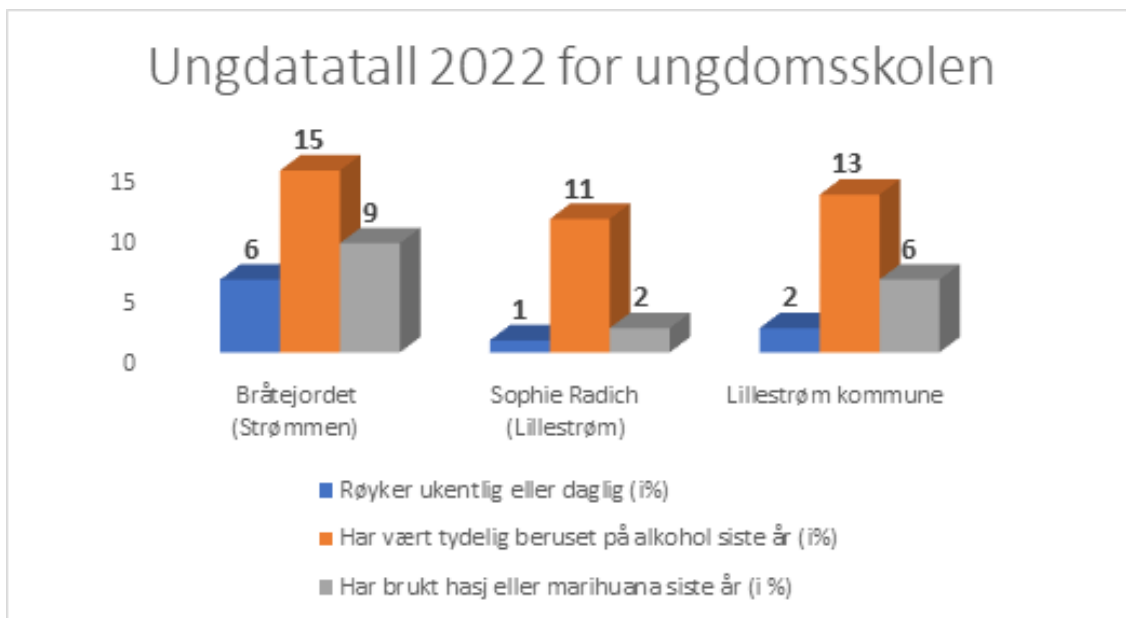
På ungdomsskolenivå opplever elevene på Strømmen og i Lillestrøm by mindre trygghet i nærområdet sitt på kveldstid enn elever ved de andre skolene i kommunen. Ungdomsskoleelevene i Lillestrøm by oppgir enda mindre grad av trygghet enn ungdomsskoleelevene på Strømmen.

Figur 3: Ungdata resultater 2022 om antall ungdomsskoleelever som føler seg trygg i nærmiljøet sitt på kveldstid

Tallene fra videregående skole om trygghet i nærområdet er vanskelige å bruke, både fordi det mangler skoletall fra Strømmen vgs og fordi de videregående skolene har elever som er bosatt over hele Romerike. Tallene fra Skedsmo og Lillestrøm vgs viser at henholdsvis 5,5 og 4,8 prosent er utrygge i nærmiljøet sitt.

Tallene som omhandler rus, viser at ungdomsskolen på Strømmen ligger klart over gjennomsnittet i kommunen med tanke på rusbruk. Tallene for ungdomsskolen i Lillestrøm by ligger klart under gjennomsnittet i kommunen.

Figur 4: Ungdata undersøkelsen 2022 om rusbruk blant ungdomsskoleelever

Tallene fra Skedsmo og Lillestrøm videregående viser at henholdsvis 51 og 49 prosent har vært tydelig beruset på alkohol en eller flere ganger siste år mens henholdsvis 18 og 12 prosent oppgir å ha brukt cannabis en eller flere ganger de siste 12 månedene. Videre viser tallene for bruk av andre narkotiske stoffer at 6,9 og 4,2 prosent oppgir å ha brukt dette en eller flere ganger siste år.

Elevene på barneskolen blir ikke spurt om rusbruk. Tallene på ungdomsskolene for hele Lillestrøm kommune, viser at antall som oppgir å ha vært tydelig beruset på alkohol har gått opp (fra 10-15%), siden forrige undersøkelse i 2019. Det samme gjelder for bruk av cannabis (fra 3-6%). På videregående skole har tallene derimot holdt seg stabilt når det kommer til alkoholbruk, mens de går noe ned (fra 19-17%) for bruk av cannabis.

Tallene som omhandler narkotikasal, vold, ran og annen kriminalitet viser at skolene i kartleggingsområdet ikke skiller seg nevneverdig ut fra de andre skolene i kommunen. 4% av ungdomsskoleeleven på Strømmen og 2% av elevene i Lillestrøm by oppgir å ha solgt hasj eller andre ulovlige stoffer. På spørsmål om å ha blitt slått, sparket, ristet eller lugget hardt av jevnaldrende oppgir 29% av elevene på Strømmen og 26% av elevene i Lillestrøm by å ha opplevd dette. På spørsmål om å ha opplevd å bli ranet eller angrepet av jevnaldrende ungdom med våpen eller annen gjenstand, svarer 8% av elevene både på Strømmen og i Lillestrøm by bekreftende på dette. Noen flere ungdommer på Strømmen (8%) enn i Lillestrøm by (5%) oppgir å ha hatt med kniv eller våpen på steder det ikke er lov.

Med unntak av tallene som omhandler salg av cannabis eller andre ulovlige stoffer er samtlige tall lavere blant videregående elever enn for elevene på ungdomsskolene.

Ungdomsskoleelever og videregående elever fikk spørsmål om seksuelle krenkelser. 12% av elevene på ungdomsskolen på Strømmen og 10% av elevene på ungdomsskolen i Lillestrøm by oppga å

ha blitt befølt på en seksuell måte mot sin vilje. Tallene er høyere blant videregående elever med 16%. På spørsmål om noen har spredd negative seksuelle rykter om en det siste året svarer 19% av ungdomsskoleelevene på Strømmen og 14% av ungdomsskoleelevene i Lillestrøm by at dette har skjedd dem. Tilsvarende tall fra videregående skole er 14%. På spørsmål om å bli kalt homo, hore eller andre ord med seksuelt innhold på en sårende måte oppgir 31% av ungdomsskoleelevene på Strømmen å ha opplevd dette mens 24% av elevene i Lillestrøm by oppgir det samme. Dette gjelder også 20% av elevene ved videregående skole.

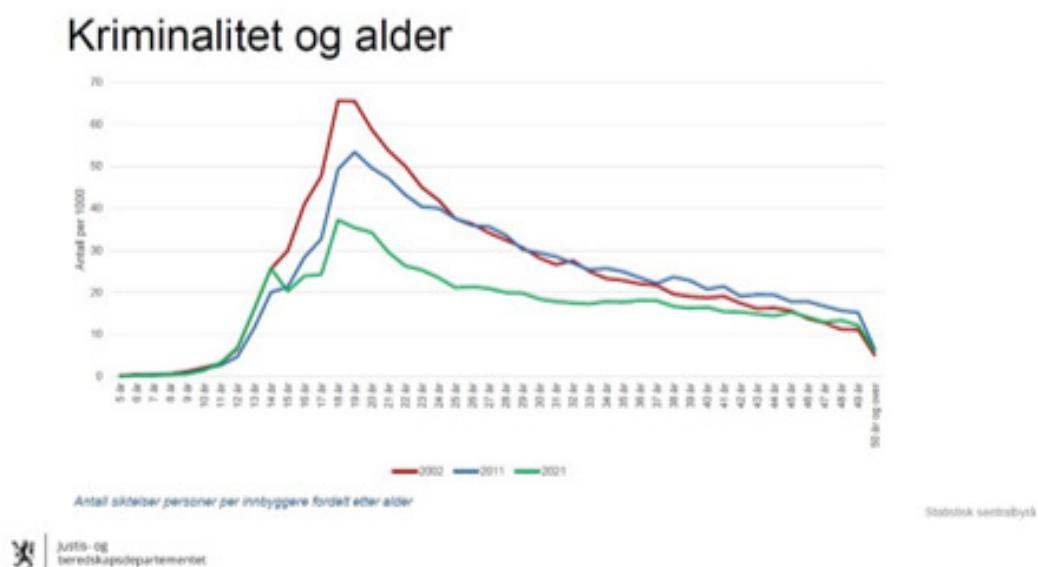
På spørsmål om trivsel og fornøydhet med lokalmiljøet viser Ungdata-tallene for barneskolene i målområdene at de fleste oppgir å være godt fornøyd- 97% på barneskolen på Strømmen, 100% og 97% på barneskolene i Lillestrøm by.

Blant elevenes ved ungdomsskolene i målområdet oppgir flere å være fornøyd med nærmiljøet sitt på Strømmen med 67% enn i Lillestrøm by med 43%.

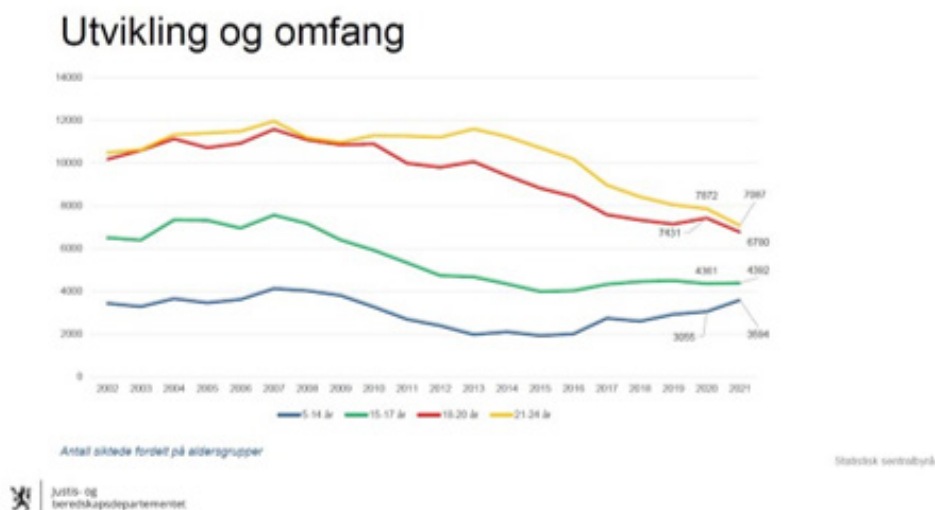
Tallene blant videregående elevene viser at 63% oppgir å være fornøyd med lokalmiljøet sitt.

4.1.2 Kriminalitetsstatistikk

Det nasjonale overordnede bildet, er at ungdomskriminaliteten har gått ned de siste 20 år. De fleste unge er nokså lovlige, og det er ofte en liten andel av ungdom som står for mesteparten av lovbruddene (FHI's rapport Barn, unge og kriminalitet, 2020) Det er likevel en bekymringsfull trend som viser en økning de seneste årene i kriminalitet begått av de yngste ungdommene under den kriminelle lavalder (SSB og Justis- og beredskapsdepartementet).

Figur 5: Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) og Justis- og beredskapsdepartementet over antall siktede personer pr. innbygger fordelt etter alder

Figur 6: Tall fra SSB og Justis- og beredskapsdepartementet over antall siktede fordelt på aldersgrupper

Tall fra etterretningsrapporten «U18- voldskriminalitet i GDE Romerike» (2022) viser en svak økning av antall registrerte voldsforhold i Lillestrøm politistasjonsdistrikt de siste tiårene (kommunene Lillestrøm, Lørenskog, Nittedal, Rælingen og Aurskog Høland). Samtidig viser tallene en tydelig nedgang av antall registrerte voldsforhold fra 2020 til 2022. Året 2020 skiller seg ut som året der antall voldsforhold blant barn og unge under 18 år er på sitt høyeste (231 saker i Lillestrøm politistasjonsdistrikt). Denne utviklingen står i kontrast til utviklingen i andre aldersgrupper der antall voldsforhold for befolkningen over 18 år har hatt en nedgang i perioden 2017-2020.

Kroppskrenkelser er den mildeste formen for voldslovbrudd og den typen vold med flest registrerte forhold. Antatt gjerningsperson er som oftest mellom 14 og 17 år, med flest registrerte 16 åringer.

De områdene som har utpekt seg med flere straffesaker er kollektive knutepunkt, sentrumsnære områder, skoler og kjøpesentre. Både Lillestrøm stasjonsområde og Strømmen storsenter og omegn er områder med høyest antall straffesaker, med henholdsvis 25 og 16 straffesaker i perioden 2017-2022.

Etterretningsrapporten viser at det fra 2017 til 2021 har vært en økning av ran, men en nedgang av antall ransforhold, fra 2021 til 2022. Rapporten viser at ran ofte blir begått på liknende steder som voldsutøvelse, gjerne i sentrumsnære områder der Lillestrøm stasjon peker seg ut med 5 straffesaker.

Rapporten viser at flertallet av ungdom som er mistenkt, siktet eller domfelt er registrert med ett eller et fåtall lovbrudd. I perioden 2017 til 2022, står barn og unge registrert med fire eller flere voldsforhold for 31,5 prosent av alle registrerte ungdomsvoldssaker.

«De unge registrert med gjentatt voldskriminalitet står for en forholdsvis stor andel av voldslovbruddene. De er også registrert innenfor flere lovbruddskategorier, slik som narkotikaovertridelser, tyveri, hærverk med mer. Fellestrekk blant ungdommene er at de har svak tilknytning til samfunnsinstitusjoner som skal sikre både nåtid og fremtidig samfunnsdeltagelse, som eksempelvis skolegang og arbeidsliv. Flere har læringsvansker og utfordringer med skolegang hvor lav konsentrasjon og lite mestring har vært fremtredende. Alle har vært i kontakt med barneverntjenesten, og flertallet har vært plassert på barnevernsinstitusjon. Mange av ungdommene har vokst opp med én forelder, i de fleste tilfeller mor. Noen har ingen kontakt med far. Enkelte i uttrekket har foreldre med omfattende rushistorikk. Hva angår psykisk helse har flertallet i vårt uttrekk blitt diagnostisert med ADHD, angst –og tilknytningsforstyrrelser. Reguleringsvansker, lav impuls kontroll, sinne og aggresjon er fremtredende trekk ved samtlige. I det videre har ungdommene rushistorikk hvor enkelte hadde sin debut tidlig på ungdomsskolen. Rusmidlene strekker seg fra alkohol, hasj, amfetamin, MDMA, LSD, til steroider og reseptbelagte medikamenter. Noen er

registrert som fornærmet, men dette er hovedsakelig mindre forhold slik som persontyverier. Mange av ungdommene i uttrekket har fortsatt med kriminalitet etter fylte 18 år. Majoriteten av de som er registrert med gjentatt voldskriminalitet er gutter.»

(Etterretningsrapporten «U18- voldskriminalitet i GDE Romerike 2017-2022)

Beskrivelsen av unge som begår gjentatt kriminalitet i Lillestrøm politistasjonsdistrikt, finner vi igjen i Salto- rapporten «Risiko og livssammenheng for unge kriminelle i Oslo» (2022). Rapporten viser at unge som begår gjentatt kriminalitet i Oslo, hovedsakelig er gutter med mange sårbarhetsfaktorer og en belastet oppvekst og livssituasjon.

4.1.3 Folkehelse og levekår

Folkehelseprofil og Oppvekstprofil publiseres årlig av Folkehelseinstituttet, og baseres på nasjonale registre og statistikkilder. Disse profilene gir tall på kommunenivå, som gjelder for befolkningen i hele kommunen. I Lillestrøm kommune er gjennomsnittshelsen til befolkningen generelt god, det samme gjelder for ungdom, og tallene skiller seg ikke nevneverdig fra fylkes- og landsgjennomsnittet. Det er allikevel noen områder hvor det er identifisert utfordringer og som det er viktig å ha fokus på.

Selv om gjennomsnittshelsen er god, er det betydelige sosiale helseforskjeller i befolkningen. Dette vises blant annet gjennom forskjeller i forventet levealder mellom utdanningsgrupper og i frafall i videregående skole etter foreldrenes utdanningsnivå. Det er en relativt høy andel barn som bor trangt og som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt, og det finnes geografiske forskjeller i kommunen. Dette vises gjennom levekårsundersøkelsen som kommunen gjennomførte i 2020. Undersøkelsen viser at kommunen som helhet kommer godt ut sammenlignet med nabokommuner og på landsbasis, men det er områder i kommunen med en opphopning av levekårsutfordringer. Dette gjelder for deler av områdene på Strømmen, som skiller seg ut med en høyere andel personer i alderen 30-39 år med kun grunnskoleopplæring. Strømmen skiller seg også ut fra kommunen og landet for øvrig med, høyere andel personer i alderen 21-29 år som ikke har fullført videregående opplæring, høyere andel personer i lavinnteksthusholdninger, høyere andel sosialhjelpsmottakere og høyere andel som bor i leide boliger. I Lillestrøm by er ikke bildet like ensartet, og det er større variasjoner i levekårsindikatorene.

Andelen av befolkningen som er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin Amerika er høyere i Lillestrøm enn ellers i landet. Andelen innvandrere er høyest i de forholdsvis tettbygde områdene rundt Strømmen og Skjetten. Det er forholdsvis lave andeler innvandrere i Lillestrøm by og i de mindre tettbygde områdene av kommunen.

4.1.4 Hverdagsreisen

Prosjektet Hverdagsreisen i regi av DOGA, Sunne kommuner og 3RW arkitekter undersøkte vinteren 2023 hvordan man gjennom medvirkning kan fremme aktivitet og sosiale møter på vinterstid gjennom arkitektur, folkehelse og stedsutvikling. Prosjektet tok utgangspunkt i den pågående områderegeringsplanen i Lillestrøm by nord og resultater fra Ungdataundersøkelsen i 2022 på daværende Kjellervolla skole, nå Sophie Radich skole. Resultatene viste at ungdommene på denne skolen var mindre fornøyde med lokalmiljøet sitt enn de andre ungdomsskolene i kommunen. I tillegg rapporterte de i større grad om utrygghet i nærmiljøet, og da særlig på kveldstid.

Gjennom kart ble det sett på ungdommenes skolevei, samt at de pekte ut bra steder og dårlige steder i sentrum. De stedene som utpekte seg negativt er steder lokalisert i periferien av sentrum, steder med manglende sosial kontroll, eller steder som er lite oversiktlige. Det var særlig områdene rundt stasjonen, bussterminalen, Helsebygget og skateparken som utpekte seg negativt av ungdommene. Steder som ble trukket frem som positive var særlig det nye biblioteket i Kulturkvartalet, Lillestrøm Torv, Burger King, Obs og Vollaparken.

Konklusjoner fra analysene viste at ungdommene har en stor aksjonsradius, med mange spredte aktiviteter som omfatter det meste av sentrum. De deltar på mange fritidsaktiviteter, organiserte som uorganiserte, og aktivitetene er med på å trekke dem i ulike retninger av sentrum og utover. Ungdom

er en differensiert gruppe og forståelsen av sentrum viste seg å ikke være et svart-hvitt bilde, det var steder som både ble likt og mislikt, som ble unngått og oppsøkt.

Analysene i prosjektet Hverdagsreisen har videre gitt forslag til tema og strategier som må undersøkes ytterligere eller jobbes videre med. Dette handler blant annet om at ungdommen ønsker seg et sted å henge innendørs i sentrum - noe a la en ungdomsklubb, at det uttrykkes generell utrygghet i områdene fra stasjonen til skateparken - spesielt på kveldstid, at det ser ut til å være et uttrykk for økende ulikhet og polarisering - både sosialt og fysisk, og at ungdom ønsker å få medvirke å ta del i prosesser som handler om dem.

4.1.5 OUT sin tilstandsrapport av Strømmen og Skjetten

I perioden 01.09.21 – 01.09.22 gjennomførte OUT en kartlegging gjennom systematisk oppsøkende feltarbeid på Skjetten og Strømmen. I samme periode svarte elever og foresatte på mellomtrinnet, ungdomsskolen, videregående skole på en spørreundersøkelse.

Formålet var å få mer kunnskap om hvorvidt ungdom på Skjetten og Strømmen føler seg trygge i sine nærområder, samt om de opplever ungdomsmiljøet som trygt, og om ungdom blir rekruttert til kriminalitet.

Funnene som omhandler Strømmen, viste at flertallet av både ungdom og foresatte svarte at de opplever Strømmen som et trygt område. Flertallet oppga også at de opplevde ungdomsmiljøet som trygt. Det var likevel noen områder på Strømmen som ble trukket frem som mer utrygge enn andre, dette gjaldt Strømmen storsenter, Strømmen stasjon, sosiale medier og hjemme. Foresatte nevnte i tillegg områdene Sagdalen stasjon og Sagdalen skole som utrygge områder for deres ungdommer. Årsakene til utryggheten i områdene var vold, gjenger og omsetning og bruk av illegale rusmidler.

Strømmen stasjon. Foto: Villa Cara

Tilstandsrapporten viste at tilreisende ungdom og ungdomsgrupper fra andre kommuner var en utfordring på Strømmen. Strømmen storsenter, sammen med gode kollektive forbindelser, trekker ungdom til Strømmen. Videre opplevde de voksne som ble intervjuet, at ungdommen var tøffere i språk og atferd, både seg imellom og opp mot voksne. Det ble også nevnt som en utfordring at ungdomsspråket inneholder elementer av hatefulle ytringer.

I OUT sin tilstandsrapport kom det fram fra både ungdom og foresatte, at sosiale medier oppleves som en utrygg arena. Temaene «Exposing» og trusler ble trukket fram som hovedårsaker til utryggheten på sosiale medier.

Intervjuer med ansatte fra skolene fortalte at det er et mindretall av elevene som stod for mye av utfordringene i skolen. Dette gjaldt i hovedsak gutter med etnisk minoritetsbakgrunn. Blant disse elevene, var det en særlig stor bekymring for en liten gruppe sårbare elever som antas å oppleve utenforskap og levekårsutfordringer.

I spørreundersøkelsen ble ungdommene spurt om «rekruttering til kriminalitet». Rundt 20% av ungdommene svarte at de kjenner til ungdom som har utført kriminelle handlinger mot sin vilje. Det var imidlertid en liten andel ungdom (rundt 4%) som oppga å ha utført kriminelle handlinger mot sin vilje. Et annet funn i rapporten viste at rekruttering til kriminalitet kan starte så tidlig som på 7. trinn, på mellomtrinnet på barneskolen.

4.2 Funn Feltobservasjoner

OUT har drevet ekstraordinært oppsøkende arbeid i områdene på og rundt Lillestrøm stasjon og områdene på og rundt Strømmen storsenter i perioden fra 31.januar til 30 august 2023. I perioden har OUT oppsøkt områdene tilknyttet Lillestrøm stasjon daglig og områdene i tilknytning til Strømmen storsenter minst 3 ganger i uka. Det har blitt skrevet detaljerte feltlogger fra hvert besøk, og antall barn og ungdom i målgruppa har blitt registrert.

Hovedandelen av ungdommene OUT har påtruffet på Lillestrøm stasjonsområde er gutter mellom 13-15 år. Resultatene fra feltloggene viser at OUT har vært i kontakt med denne gruppen på stasjonsområdet gjennomsnittlig 187 ganger hver måned. Kontakten med gutter fra 16 - 18 år ligger på gjennomsnittlig 115 treff hver måned, og jenter 13-15 år på gjennomsnittlig 103 treff hver måned. Både gutter og jenter under 13 år ligger til sammen på gjennomsnittlig 5 treff hver måned i samme område. Det er viktig å presisere at kontakt og treff kun representerer de ungdommene OUT har vært i kontakt med, og ikke antall observerte ungdommer i områdene.

Det fremkommer tydelig at hovedandelen av alle ungdommene som påtreffes i Lillestrøm området er ved Lillestrøm stasjon. Opplevelsen til miljøterapeutene i OUT er at det er enkeltpersoner i alderen 12-18 år som bidrar til utrygghet ved stasjonsområdet. Informasjonsgrunnlaget her er fra samtaler med ungdom, foresatte og tilbakemeldinger fra samarbeidspartnere. Utryggheten knyttet til enkeltpersonene dreier seg om opplevelse av truende atferd, trusler, ran og voldsutøvelse.

Feltloggene viser det at det var flere uønskede episoder i perioden februar til slutten av mai enn i juni til august. De uønskede episodene gjaldt kjøp, salg og bruk av narkotika og ran, vold og trusler. Likevel må det presiseres at det hovedsakelig er episoder med kjøp, salg og bruk av narkotika som er fremtredende i feltloggene, ikke vold, ran og trussel-episoder. Skateparken var et område som fikk noe negativ omtale tidligere, hvor det kun er registrert en trusselhendelse i hele kartleggingsperioden fra feltloggene. Videre er det registrert noen få episoder med bruk av cannabis ved parkeringshusene i nærområdene til Lillestrøm stasjon. Det er likevel funnet en del brukerstyr som jointsneiper, longpaper, ziplockposer, lystgassbeholdere og i noen tilfeller sprøyter i samme område.

Strømmen storsenter oppleves som et senter der alle henger, og det er kun registrert en negativ hendelse inne på senteret i hele kartleggingsperioden. I områdene rundt Sagdalen skole og Strømmen storsenter derimot er det observert kjøp, salg og bruk av illegale rusmidler. I likhet med Lillestrøm stasjonsområdet, er det også her flest gutter mellom 13 og 15 år som OUT påtreffer på Strømmen

storsenter og i områdene rundt (gjennomsnittlig 54 treff i måneden). For jenter i samme alder ligger treffene i gjennomsnitt på 29 treff i måneden. En observasjon er at det er noen av de samme ungdommene som henger på Sagdalen skole og omegn som også oppholder seg på Lillestrøm stasjonsområde. Blant observasjonen som trekkes frem i feltloggene er unge voksne som kommer til områdene rundt Strømmen storsenter i fine biler og samhandler med unge gutter. Samtidig er det observert en del positiv aktivitet av barnefamilier og ungdom som driver med fritidsaktiviteter i områdene rundt Strømmen storsenter.

OUT sine miljøterapeuter trekker frem at det oppleves som at de eldre guttene som bedriver illegal virksomhet, har yngre gutter (rundt 12 år) som holder utkikk for dem både i området rundt Strømmen storsenter og ved Lillestrøm stasjon. Videre trekker miljøterapeutene frem at ungdommene er mobile, de beveger seg raskt fra sted til sted er ute sent på kvelden, både på ukedager og i helger.

For begge kartleggingsområdene viser feltarbeidet at den største utfordringen observert i begge områdene i hovedsak er kjøp, salg og bruk av cannabis og bruk av alkohol blant ungdommene.

4.3 Funn Intervjuer

Intervjuene ble analysert ved å ta utgangspunkt i en metode kalt tematisk innholdsanalyse (Granheim og Lundeman, 2004), der meningsbærende setninger fra intervjuene ble gruppert i underkategorier som samsvarte med de prioriterte utfordringsområdene fra innledende konsultasjon. Ved å tilføre kategoriene trygghet, målgruppe, målområde og annet fikk kartleggingsgruppa hentet ut meningsbærende og relevante setninger og sitater fra alle intervjuene, både enkeltintervjuer og fokusgrupper. Etter å ha analysert intervjuene og sett disse opp mot feltobservasjonene og det eksisterende kunnskapsgrunnlaget, kom kartleggingsgruppa frem til at enkelte av utfordringsområdene hang sammen mens andre syntes mindre relevante for målgruppa og målområdet enn først antatt.

4.3.1 Levekår og utenforskap

Flere av de som ble intervjuet trakk frem bekymring for en liten gruppe unge gutter hvor et flertall har etnisk minoritetsbakgrunn og flere sårbarhetsfaktorer i livet, som manglende skolemestring, få venner og en opplevelse av å stå utenfor. Utenforskap gjør det vanskelig å få plass i flere miljøer. Flere har dårlig bomiljø, hvor trangboddhet er en viktig faktor. Ofte er det et ønske om å tjene penger, og flere tyr til raske løsninger og kan lett bli rekruttert inn i kriminelle miljøer.

*“Gutta har et sinne mot alle rundt. Om du ikke har relasjon til de så blir de harde. Kommer med trusler og er verbale. Særlig mot vektene på senteret og lærere”
(Voksen)*

*“Hovedproblemet for de som har sklidd ut, er omsorgssvikt fra foreldre. Det er kjempelett å se hvem som har et ordentlig hjem med trygge rammer og de som ikke har det”
(Ungdom)*

*“Om familien har dårlig råd, så er de fornøyde bare sønnen har penger. Ikke så nøye hvor det kommer fra”
(Voksen)*

Intervjuene viser at det forekommer mobbing og utestenging på skolen, og at ungdommene deler seg i spesifikke grupper. Det kan være mye ryktespredning på skolene, og mange har fordommer mot de som henger på stasjonen. Flere ungdommer snakker om rasisme, særlig på Strømmen. Ikke så mange har opplevd rasisme selv, men alle kjenner noen som har vært utsatt for rasisme. Både voksne og ungdom kan være rasistiske.

Funn fra kartleggingen viser at det er store geografiske forskjeller mellom Strømmen og Lillestrøm by med tanke på levekår og sosioøkonomiske utfordringer. Dette er noe som kommer frem gjennom

intervjuene og bekreftes av det eksisterende kunnskapsgrunnlaget. Det er særlig Strømmen som har områder med svakere levekår.

*“De er opptatt av status (penger, klær, dyre biler osv.) mange sier - hvorfor skal jeg gidde å jobbe så mye, skatte så mye når vi kan selge dop og tjene like mye på å jobbe mye mindre”
(Voksen)*

*“De som henger på stasjonen, anser seg som en helt egen gruppe og at det ikke er noe bra nok tilbud til dem”
(Voksen)*

4.3.2 Gjengmentalitet, snitching, gruppepress og negativ sosial kontroll

I kartleggingen kom det frem at flere ungdommer henger sammen i større grupper, men bare noen av grupperingene er i befatning med kjøp og salg av rusmidler. Intervjuene viser at ungdommene deler gjengene inn i “ghettogjengen” og “sossegjengen”. “Ghettogjengen” består som regel av gutter med etnisk minoritetsbakgrunn som kler seg i store flashy klær mens “sossegjengen” består av gutter med etnisk norsk bakgrunn som klær seg i pologensere og pique-trøyer.

*«Gjengene er de mest ubehagelige»
(Ungdom)*

Kartleggingen viser at det som regel er de eldste i gjengen (18-19 år og oppover) som sitter på pengene og dopet, mens de yngre blir rekruttert for å være løpegutter. Løpeguttene kan være helt ned i 12 års alderen, og deres jobb er å overrekke dop og beskjeder. Ettersom løpeguttene ofte er under 15 år, vil de ikke bli straffeforfulgt. Både voksne og ungdommer som ble intervjuet fremhevet viktigheten av å få frem at dette kun gjelder noen få ungdommer.

Flere ungdommer fortalte om stigmatisering fra Romerikes blad og sosiale medier. Flere fortalte også at de opplever stigmatisering fra ungdom som tilhører andre ungdomsgrupperinger og andre områder. Ansatte og ungdommer fortalte i intervjuene om konflikter mellom nabokommuner. Ungdommene har et eierskap til stedene de er fra og kan føle et behov for å markere sitt område.

Utfordringer med snitching og gruppepress fikk mindre oppmerksomhet i vår kartlegging enn antatt. Det var særlig politiet som snakket om snitching som et stort problem. Enkelte av ungdommene som ble intervjuet forklarte at det ikke var snitchekulturen som gjorde at ungdom ikke snakket med politiet eller andre voksne, men opplevelsen av å ikke bli trodd, tatt på alvor eller få hjelp når de sa i fra.

4.3.3 Rollemodeller

Ungdom som ble intervjuet fortalte at de har få gode rollemodeller å velge i. Flere fortalte at de selv, eller ungdom de kjenner, ser opp til gangstermiljø i USA eller Sverige. Det å bryte loven glorifiseres, og det er tøft å være med i et gjengmiljø. Ungdommene sier de ser spesielt opp til rappere i USA.

*“Det er liksom kult å være gangster å selge dop”
(Ungdom)*

Andrew Tate, en amerikansk-britisk mediapersonlighet kjent for sine rasistiske, kvinnefiendtlige og homofobiske uttalelser og som ble arrestert høsten 2022 mistenkt for menneskehandel og overgrep, gikk også igjen som rollemodell for guttene.

*“Kjenner mange med psykiske utfordringer, tenker at dette kommer fra kroppspress og skolepress. Det er mer tabu å snakke om sine utfordringer i guttemiljø enn i jentemiljø. Andrew Tate er helten til mange av gutta, det er ikke bra”
(Ungdom)*

Andre fortalte at det var avgjørende med relasjon og et mangfold blant ansatte slik at ungdom kunne få flere positive rollemodeller blant voksne de påtreffer i det daglige.

*“Relasjoner er avgjørende for å nå inn til ungdommene, også for vektere, butikkansatte etc. Derfor er det behov for mangfold i ansattgruppa som møter ungdommen”.
(Voksen)*

4.3.4 Språkbruk

Funn fra intervjuene viser at både ungdom og voksne er enige om at stygt språk er normalt blant barn og unge. Språkbruk blir sett på som en stor utfordring i skolene i de kartlagte områdene. Flere unge i henviser til Kebabnorsk. Dette er språk som i all hovedsak er norsk språk, men inneholder ord og uttrykk fra andre språk som arabisk, urdu og berbisk. Alle kan mange ord og uttrykk, men det oppleves at språkbruken har blitt styggere de siste årene. Ungdom sier selv at de har tøffere språkbruk enn tidligere, og at de har blitt vant til å bli snakket stygt til. Det fremheves at språket er vulgært, rasistisk betont og det er mye bruk av skjellsord. Kartleggingen viser også at jenter i målgruppa blir utsatt for “catcalling”- negativ seksuell oppmerksomhet og seksuell trakassering i målområdene.

Tall fra Ungdata-undersøkelsen 2022 viser samme tendens hvor hele 20-31% av elevene på ungdoms- og videregående skolene i målområdet har svart bekreftende på å ha blitt kalt homo, hore eller andre ord med seksuelt innhold på en sårende måte.

*“Vi hadde en regel på skolen en uke hvor vi ikke skulle si noe negativt. Det gikk jo ikke”
(Ungdom)*

4.3.5 Sosiale medier

Funn fra intervjuene viser at ungdom har et aktivt forhold til bruk av sosiale medier. Barn og ungdom sier at sosiale medier er kilde til å stenge andre ute og rangere hverandre, i hovedsak via Snapchat. Dette skaper utenforskap og Snapchat med flere plattformer blir sett på som en kanal for mobbing, hetsing og konflikter. Ansatte i skole bekrefter dette i fokusgruppeintervju. Ungdom i videregående skole fremhever ikke sosiale medier først og fremst som en mobbe- eller hetse-kanal, men snakker mer om Snapchat og Instagram som arenaer for kjøp og salg av rusmidler.

I OUT sin tilstandsrapport kommer det fram fra både ungdom og foresatte at sosiale medier oppleves som en utrygg arena. Temaene «Exposing» og trusler trekkes fram som hovedårsaker til utryggheten på sosiale medier.

*“Opplever ikke at skolen tar ordentlig tak i mobbing og psykiske utfordringer. Det kan være vanskelig å oppdage psykiske utfordringer, og mobbing da språkbruken er endret og mye skjer på nett. Men her må skolen gjøre en bedre jobb.»
(Ungdom)*

4.3.6 Rus og psykisk helse

Intervjuene med barn og ungdom viser tydelig at rus er en tematikk de er svært opptatt av. Ungdommene kartleggingsgruppa snakket med fortalte at rus brukes i alle ungdomsgrupper. Vape (e-sigaretter) blir brukt av unge helt ned i barneskolen, mens cannabis blir brukt fra ungdomsskolealder og kokain fra videregående alder.

Tallene fra Ungdata-undersøkelsen viser tydelig at de aller fleste barn og ungdom ikke ruser seg. Tallene kan likevel støtte ungdommenes utsagn og opplevelser i tilknytning til rus. Det har vært en dobling fra 2019 til 2022 på antall ungdom i ungdomsskolealder som oppgir å ha forsøkt cannabis, og en 50% økning på antallet som oppgir å ha drukket seg synlig beruset på alkohol det siste året.

Både ungdom og voksne forteller at det er lett å få tak i rusmidler. Områder som trekkes frem med tanke på kjøp og salg, er særlig Lillestrøm stasjon, Snapchat, Telegram og Instagram. Strømmen

stasjon og området rundt Sagdalen skole blir også nevnt. Områdene som brukes til kjøp og salg av rusmidler samsvarer med feltobservasjonene til OUT. Områdene det foregår rusbruk i det offentlige rom, er i stor grad de samme områdene hvor det foregår kjøp og salg; rundt Lillestrøm stasjon, parkeringshuset i Stilleverksveien og Helsebygget i Lillestrøm by, og rundt Sagdalen skole og det gamle parkeringshuset på storsenteret på Strømmen.

Rusmidler som nevnes av ungdom er Vape (e-sigarett), alkohol, cannabis, kokain, lystgass og MDMA. Et interessant funn er at barn og ungdom i målgruppa, og særlig de yngste, ikke skiller mellom ulike typer rus. Vape med og uten nikotin snakkes om på samme måte som alkohol, tobakk og cannabis. Det kan også se ut som at tilgangen til rusmidler er uavhengig av om det er et legalt eller illegalt rusmiddel.

*«Det er lettere for ungdom å få tak i kokain enn alkohol»
(Ungdom)*

Flere av ungdommene snakker om at det legges ut Tiktok-videoer hvor ungdom tester ut rusmidler. Ungdommene som ble intervjuet synes enige om at ungdom mellom 13 og 18 er mindre opptatt av å skjule at de bruker rusmidler i dag enn tidligere.

Ungdata-tallene viser at rusbruken er større blant ungdom på Strømmen enn blant ungdom i Lillestrøm by. Strømmen har noen av de høyeste tallene på rusbruk i kommunen, mens Lillestrøm by har noen av de laveste tallene på rusbruk i kommunen. Når det kommer til salg av rusmidler viser kartleggingen at det er en geografisk forskjell også her. Flere ungdommer som tilhører ungdomsskolen på Strømmen, rapporterer om at de har solgt illegale rusmidler enn ungdom som tilhører ungdomsskolen i Lillestrøm by.

Barna og ungdommene vi har snakket med er opptatte av at rus og psykisk helse henger tett sammen.

*«Folk ruser seg fordi de ikke har det så bra, det er deilig, selvmedisinering.»
(Ungdom)*

Under intervjuene kom det frem at ungdom ønsker mer informasjon om rus, både rusundervisning på skolene og på andre arenaer. De ønsker informasjon om hvem de kan snakke med om rus og hvor de kan få hjelp.

Ungdom ønsker seg lettere tilgang på psykisk helsehjelp. De ønsker psykologer ute der ungdom er - på skoler, fritidsklubber og så videre, og også at de er tilgjengelig på kveldstid.

*«Gutta som henger på stasjonen har behov for å snakke med noen. Bærer på mye dritt, men oppsøker ikke Helsestasjon for ungdom (HFU) for en prat.»
(Ungdom)*

4.3.7 Kriminalitet

Den kriminalitetsformen som oftest ble trukket frem i intervjuene var kjøp og salg av rusmidler, fortrinnsvis på Lillestrøm stasjonsområde. Både barn, voksne og ungdom sier det hovedsakelig er en liten gruppe unge gutter mellom 12 og 17 år som selger rusmidler. Flere hevder at det er løpegutter under 16 år som er synlige ute og selger og at de brukes bevisst av voksne og unge voksne, over 18 år.

I intervjuene med barn og ungdom var det stor enighet om at mye av utryggheten i målområdene handlet om miljøet med tilknytning til kjøp og salg av rusmidler. Særlig flere av de yngste uttrykte en frykt for dette miljøet. Videregående elevene oppga at de stort sett opplevde det som trygt i målområdene, også i tilknytning til dette miljøet, men uttrykte samtidig en stor bekymring for de yngste ungdommene, og særlig de som opptrer som løpegutter og selger dop.

Den andre kriminalitetsformen som ble trukket frem var butikktveri. Dette er en særlig utfordring på Strømmen storsenter og handler hovedsakelig om unge jenter ned i 10-års alderen. Det er særlig sminke og klær som blir stjålet og jentene som blir tatt for stjeling kommer ofte langveis fra, både fra andre kommuner på Romerike og fra Oslo.

Vold og ran ble omtalt som mindre omfattende blant barn og ungdom som ble intervjuet. Likevel beskriver ungdommene at alle vet om noen som har vært utsatt for vold i målområdet.

*«Alle kjenner noen som har blitt utsatt for vold på Lillestrøm stasjon»
(Ungdom)*

I intervjuene kom det frem at enkelte barn og ungdom fra 12-årsalder raner og slår hverandre ned, særlig i tilknytning Lillestrøm stasjonsområde. Det var bred enighet om at det stort sett er gutter som er utøvere av og offere for ran og vold. Ungdom som begår ran og vold er ikke nødvendigvis lokale ungdom, men tilreisende fra andre områder i Lillestrøm kommune, fra Oslo eller fra andre nærliggende kommuner. Flere barn og ungdom beskriver at det er konflikter mellom ulike geografiske områder, og at disse konfliktene kan gjøres opp i form av vold ute i det offentlige rom.

*«Folk kan bli banka opp om de ikke kommer fra riktig området. Det er Beef mellom Strømmen og Lillestrøm. Det er litt teit, men det skjer»
(Ungdom)*

*«Det har vært en konflikt mellom Lillestrøm og Strømmen. Vet ikke hvorfor. Har vært sånn fra gammelt av. Vet ikke selv så mye om det, det bare er sånn»
(Ungdom)*

Politiets etterretningsrapport om ungdomsvold viser at det har vært 25 registrerte voldsforhold og 5 registrerte ransforhold på Lillestrøm stasjon fra 2017-2022. I gjennomsnitt er det 5 voldssaker og 1 ranssak i året. Selv om man må ta utgangspunkt i at det finnes mørketall antyder funnene fra kartleggingen at få hendelser får veldig mye oppmerksomhet, både gjennom bildedeling på sosiale medier og gjennom lokalavis, Romerikes Blad.

*“RB bidrar ikke til å fremme trygghet. De skriver om de samme hendelsene gang etter gang slik at man får inntrykk av at det er et voldsomt omfang”.
(Voksen)*

Flere av de som ble intervjuet fortalte at det var en liten gruppe ungdom som står for mye av kriminaliteten som begås i målområdet. Både OUT sine feltobservasjoner og politiets etterretningsrapport U-18 voldskriminalitet i GDE Romerike støtter dette. Flere fortalte om en liten gruppe med unge gutter i målgruppa som det er knyttet stor bekymring rundt. Feltrapportene og flere av de som ble intervjuet omtalte også en liten gruppe jenter som henger med guttene som det er bekymring rundt. Selv om jentene er få, og ikke synes like godt, er de en del av det samme bekymringsfulle miljøet og må ikke glemmes. Jentene er ofte enda yngre enn guttene og flere er bosatt utenfor kommunen og reiser langt for å komme til målområdene. Risikofaktorene for disse jentene er ikke like godt beskrevet som guttenes, men det er naturlig å anta at de samme risikofaktorene er til stede hos jentene.

Flere av de som ble intervjuet var opptatt av hvordan man skal få ned kriminaliteten i målområdene. Noen av de voksne fortalte om innsatser i målområdene, blant annet fra politiets side, som hadde fungert, men kun midlertidig så lenge innsatsen pågikk. Barna og ungdommene var på sin side svært tydelige på at økt tilstedeværelse av trygge voksne på jobb i målområdet vil være det tiltaket som ville ha mest å si for å redusere kriminalitet og øke tryggheten.

4.3.8 Fritid

På spørsmål om trivsel og fornøydhets med lokalmiljøet viser tall fra Ungdata at elever ved barneskolene i målområdene er godt fornøyde. Blant elevene ved ungdomsskolene i Lillestrøm by oppgir flere å være fornøyde med nærmiljøet sitt på Strømmen enn i Lillestrøm by.

Det er også et gjennomgående funn, fra intervjuer og fokusgrupper med ungdom, at ungdommene i det store og hele er relativt fornøyde med eget ungdomsmiljø.

*“Det er ikke områdene som er problemet, men alt rundt. Ikke ha så stort fokus på områdene! Forebyggende arbeid og klubber som Jolly flere steder er det dere bør ha fokus på”
(Ungdom)*

Under intervjuer og fokusgrupper er det ønske om en ny fritidsklubb i Lillestrøm by, i tillegg til Villa Cara, som går igjen hos ungdommene. De ønsker også at de eksisterende klubbene skal ha lengre åpningstider og flere åpningsdager. Ungdommene sier de har behov for et sted å henge og presiserer at informasjon om eksisterende tilbud er for dårlig.

*“Mange vet ikke når fritidsklubbene er åpne. Det er dumt”
(Ungdom)*

Det kommer frem at det er vanskelig for mange foreldre å prioritere fritidsaktiviteter da det er dyrt. Ungdommen forteller selv at det er flaut å snakke om at man har dårlig råd, og at flere derfor ikke benytter seg av muligheten til å få en gratis aktivitet gjennom aktivitetskortet. De som benytter seg av aktivitetskortet forteller at det alltid kommer ekstra utgifter til f.eks. turer og utstyr i forbindelse med fritidsaktiviteter. Det er et gjennomgående ønske at aktivitetskortet skal inkludere treningssentre.

Ungdommene ønsker seg jobb. Veldig mange av ungdommene i målgruppa opplever at det er vanskelig å få seg jobb, spesielt før man fyller 18 år.

Skateparken Lillestrøm. Foto: Villa Cara

5. Oppsummering

Kartleggingen har, som tidligere beskrevet, omfattet to målgrupper. Den første omhandler barn og ungdom i alderen 10-18 år som henger på Strømmen storsenter og i området rundt Lillestrøm stasjon. Den andre målgruppa omhandler barn og ungdom i alderen 10-18 år som bor på Strømmen og i Lillestrøm by.

5.1 Målgruppe og målområde

Kartleggingen viser at det er forskjell på hvilke barn og ungdom som oppholder seg på Strømmen storsenter og Lillestrøm stasjonsområde.

På Strømmen blir storsenteret og omegn stort sett brukt av barn og ungdom som handler og oppholder seg på og rundt storsenteret, biblioteket og fritidsklubben uten at det er en bekymring knyttet til disse. Et flertall av de det er en uttrykt bekymring og utfordringer rundt, er tilreisende ungdom fra områder utenfor Strømmen og fra nabokommuner. Dette gjelder særlig på Strømmen storsenter. Videre viser det seg at det er en bekymring knyttet til eldre ungdom og unge voksne som oppholder seg på og rundt Sagdalen skole på kveldstid. De bruker området både til positiv aktivitet, men også til kjøp, salg og bruk av rusmidler.

I Lillestrøm by brukes skateparken og kulturkvartalet med Villa Cara og biblioteket av barn og ungdom til positiv aktivitet. Lillestrøm stasjon og bussterminalen brukes som møteplass i forbindelse med reiser og som oppholdssted i mangel av andre møteplasser. Områdene har enkel tilgang til andre steder, i og utenfor kommunen, og oppleves derfor som et sted det er enkelt å møtes. Det er flest gutter som henger på stasjonen. Blant disse er det en liten gruppe barn og ungdom, både lokale og tilreisende, som det er en bekymring rundt.

Kartleggingen viser at både på Strømmen og i Lillestrøm by, er det en liten gruppe barn og ungdom i målområdet det er knyttet bekymring til. Av disse er flertallet gutter, i alderen 12-18 år, med etnisk minoritetsbakgrunn. Jentene det er knyttet bekymring til er enda færre, i alderen 12-18 år, med etnisk norsk bakgrunn. Flertallet av disse har levekårsutfordringer som fattigdom, trangboddhet, manglende skolemestring, mangel på fritidsaktiviteter, opplevde traumer eller brutte relasjoner.

Barn og ungdom vi har snakket med under kartleggingen har trukket frem følgende behov og ønsker:

- Flere steder å være for barn og ungdom
- Flere åpningsdager og utvidede åpningstider på Strømmen fritidsklubb, Villa Cara og Helsestasjonen for ungdom
- Flere aktiviteter/turer
- Flere jobbmuligheter
- Økt kunnskap om rusmidler og rusbruk
- Inkluderende arenaer og fleksible ungdomstjenester
- Økt tilstedeværelse av trygge voksne i målområdene
- Bedre informasjon om eksisterende tilbud
- Flere voksne å snakke med på skolene
- Større fokus på seksuell trakassering
- Å få være med å sette agendaen. Å bli tatt på alvor. Å bli lytta til og snakka med

De fleste barn og ungdom som ble intervjuet sier at de opplever målområdene som trygge. Flertallet av de som oppgir å være utrygge i målområdene er ungdommer i ungdomsskolealder. Flere opplever Strømmen storsenter og områdene rundt som trygt enn Lillestrøm stasjonsområde. Gutter kan være redde for å bli truet, banket opp og frastjålet mens jenter kan være redde for catcalling, negativ seksuell oppmerksomhet og seksuell trakassering. Både gutter og jenter i målgruppa sier de er redde for miljøer med tilknytning til kjøp og salg av rusmidler. Miljøene i tilknytning til kjøp og salg av rusmidler kom opp som den klart tydeligste årsaken til barna og ungdommenes opplevelse av utrygghet.

Konflikter mellom ulike ungdomsgrupperinger trekkes også frem som bakgrunn for opplevelsen av utrygghet blant de som bor i målområdet. Det samme gjelder stigmatiseringen mellom ulike ungdomsgrupperinger og områder, i tillegg til ensidig negativt fokus fra media og andre.

Oppsummering av opplevd trygghet/utrygghet i Lillestrøm stasjonsområde:

Skateparken oppleves som trygt. Det har vært utfordringer med særlig kjøp, salg og bruk av rus tidligere. Kulturkvartalet med Biblioteket og Villa Cara oppleves som trygt. Lillestrøm stasjon og bussterminalen oppleves som både trygt og utrygt. Det er størst utrygghet på kvelds- og nattestid. Utryggheten handler om miljøet tilknyttet kjøp og salg av rusmidler, catcalling, trusler om ran og vold og faktisk ran og vold. Det uttrykkes like stor utrygghet knyttet til unge voksne og voksne som til andre barn og ungdom. Parkeringshusene oppleves som utrygge, mye på grunn av kjøp, salg og bruk av rusmidler. Området rundt Helsehuset oppleves som utrygt, mye på grunn av kjøp, salg og bruk av rusmidler

Oppsummering av opplevd trygghet/utrygghet på Strømmen storsenter og omegn:

Strømmen storsenter oppleves som trygt. Alle som ble intervjuet oppga at de følte seg trygge inne på storsenteret og at det var utenfor senteret det var utfordringer. Strømmen fritidsklubb oppleves som trygt. Strømmen bibliotek oppleves som trygt. I likhet med skateparken i Lillestrøm by, ble kartleggingsgruppa fortalt at det har vært utfordringer med kjøp og salg av rusmidler på biblioteket tidligere. Sagdalen skole og området rundt oppleves som utrygt av mange, mye på grunn av kjøp, salg og bruk av rusmidler. Strømmen stasjon oppfattes som både trygt og utrygt, mye på grunn av negativ seksuell oppmerksomhet og i noen grad kjøp og salg av rusmidler.

Samtlige barn og ungdom som har tatt del i kartleggingen har vært enige om at flere trygge voksne ute i målområdet vil være det beste tiltaket for å oppnå større trygghet. Dette gjelder også barn og ungdom som er del av miljøene det er knyttet bekymring rundt.

Kartleggingen viser at media, og da særlig lokalavisen Romerikes blad, bidrar til å skape utrygghet og stigma i måten de dekker og omtaler både ungdommer, områder og ungdomskriminalitet. Det er et sterkt ønske fra barn og ungdom at media også skriver om alt det positive som skjer i barne- og ungdomsmiljøet og fra områdene de bor og oppholder seg i. Flere av de som ble intervjuet trakk også frem enkelthendelser som ble definerende for hele ungdomsmiljøet eller hele områder.

Sagdalen skole Strømmen. Foto: Villa Cara

Lillestrøm bussterminal. Foto: Villa Cara

5.2 Hull og mangler

Kartleggingen har identifisert åtte områder med hull og mangler i tilknytning til ungdomsmiljøet på Strømmen storsenter og Lillestrøm stasjonsområde. Utfordringsområder som ikke dekkes av dagens tiltak og som vil være utgangspunkt for rapportens handlingsplan.

5.2.1 Tidlig inn

Kartleggingen viser at rus- og kriminalitets-utfordringene starter allerede på barneskolen. Det snakkes mye om «tidlig inn», men vises ikke i form av satsninger og tiltak i det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet. Tiltak og tilbud gjelder som oftest fra ungdomsskolealder.

5.2.2 Levekår

Kartleggingen viser at det er store sosioøkonomiske forskjeller mellom Lillestrøm by og Strømmen. Strømmen skårer jevnt over dårligere på levekårsindikatorer uten at dette gjenspeiles i særlig grad med tanke på tilbud og tiltak rettet mot barn og unge i området.

5.2.3 Tett oppfølging av barn og unge som ruser seg eller begår kriminalitet

Det mangler ressurser til tett nok oppfølging av barn og ungdom (og deres familier) som begår eller står i fare for å begå kriminalitet. Dette gjelder særlig barn og unge under den kriminelle lavalder (15 år) og før barnevernet eventuelt kommer inn med tiltak. OUT jobber oppsøkende med å fange opp, motivere for hjelp og videreformidle ungdommene til hjelpeapparatet. OUT har ikke i sitt mandat å følge opp ungdom tett over tid. Tiltak og behandling rettet mot forebygging av alvorlige adferdsproblemer og kriminalitet krever tett oppfølging over tid og bør bygge på et multisystemisk perspektiv der barnet og familien, men også skole, venner og nærmiljø er inkludert, jamfør Folkehelseinstituttets rapport om ungdomskriminalitet (FHI,2020). Psykisk helse og familiestøtte - ungdom (PHFS-U) jobber etter denne metoden gjennom tiltaket Brobyggerne i dag. Brobyggerne kan vise til svært gode resultater, men har få ansatte som ikke når over det eksisterende behovet ved siden av andre bundne oppgaver.

5.2.4 Kunnskap

Ungdom ønsker seg mer kunnskap om rus. De etterlyser temakvelder også utenom skolene, for eksempel på fritidsklubber og bibliotek. Kartleggingen har også vist at det er behov for økt kunnskap om seksualitet og grenser. Helsestasjon for ungdom (HFU) gjennomfører i dag undervisningsopplegg for alle 9. trinn elever. Kartleggingen viser at det er behov for å jobbe med temaet også på barneskolen og i videregående skoler.

5.2.5 Fritid

Det finnes mange tilbud og tiltak rettet mot målgruppen. Kartleggingen viser at barn og ungdom er godt fornøyd med de eksisterende tilbudene og at de brukes, men at det er behov for mer fleksible tjenester og utvidede åpningstider. Dette gjelder møteplasser for barn og ungdom og ikke minst lavterskel helsetjenestene med Psykisk helse og familiestøtte - ungdom (PHFS-U) og Helsestasjon for ungdom (HFU).

Kartleggingen viser at det er mangel på lavterskel møteplasser for ungdom i Lillestrøm by. Villa Cara retter seg mot musikk, film og foto interesserte ungdom og er svært godt besøkt. De treffer mange i målgruppa, særlig med hip-hop tilbudet sitt, men kartleggingen viser at det er behov for en lavterskel møteplass i tillegg til Villa Cara. Lillestrøm Kirke og Røde Kors har også tilbud til ungdom i Lillestrøm by, dette dekker likevel ikke behovet for en møteplasser for ungdom i Lillestrøm by.

Ungdom i målgruppa opplever det vanskelig å få seg jobb og savner tilgang til gratis aktiviteter. Kartleggingen viser at flere av de yngste som rekrutteres til kriminalitet gjør dette nettopp på grunn av tilgangen til penger. Ung i jobb, driftet av avdeling barn og unge i Kultur, har to ansatte som jobber med jobbtiltak og å skaffe ungdom i målgruppa jobb i tillegg til tett oppfølging av ungdommene. NAV, Ung i jobb tilbyr drop-in kurs med hjelp til søknad og cv skriving i tillegg til bedriftstreff for målgruppa. Det er likevel mange som ønsker seg, og har behov for en jobb, som ikke får denne muligheten i dag.

Ungdom grupperer seg i ulike vennegjenger med lite kontakt og ofte stigmatiserende holdninger til «de andre». Det kan handle om geografisk sted, klær, stil, bakgrunn og/eller interesser. Dette kan gjøre det vanskelig å bytte miljø og å få aksept og forståelse for hverandre. Skolene trekkes frem som en arena hvor alle møtes og hvor ungdommene kan ha kontakt på tvers av grupperingene. Kartleggingen viser likevel at det er behov for en økt bevissthet rundt inkludering både på skole, fritid og i kommunens hjelpetilbud. En mangfoldig ansattgruppe i tillegg til et rikt aktivitetstilbud som bevisst retter seg mot ulike ungdomsgrupper og ulike områder, kan bidra til inkludering og å oppheve stigma.

5.2.6 Trygghet

Det klart viktigste tiltaket som ble trukket frem av både barn, ungdom og voksne på spørsmål om trygghet, var flere trygge voksne ute i målområdet på kveldstid. OUT er ute og felter hver kveld til klokka 2200 på ukedagene og 0100 i helgene. OUT får mye skryt i kartleggingen, men ettersom de skal dekke hele kommunen kan de ikke å dekke voksentilstedeværelsen i målområdene alene. Kartleggingen viser at ungdommene ikke skiller på om det er OUT, vektere, politiet eller natteravner som er ute i målområdene. Det de derimot er tydelige på, er at det må være voksne med en rolle som helst er uniformert for at det skal oppleves trygt.

Ungdom ønsker seg foresatte som er mer påkobla, som er nysgjerrige, som spør og er til stede. Kartleggingen viser at det er behov for at kommunen jobber mer opp mot foresatte, både med tanke på å informere om miljøene og eksisterende tilbud og tiltak. Det er også behov for å rekruttere foresatte til frivillig arbeid rettet mot barn og ungdom.

Lillestrøm. Foto: Villa Cara

Barn og ungdom ønsker seg flere voksne å snakke med på skolen. De skiller ikke mellom miljøterapeuter, sosiallærere, helsesykepleiere eller andre, men er tydelige på at det må være noen som kun har dette som jobb, i tillegg til lærerne. Det er ikke et krav om å ha en egen sosiallærer på alle barneskolene i dag, og skolene som har ansatt miljøterapeutstillinger har som oftest ikke fulle stillinger. I tillegg er det mangel på helsesykepleiere.

5.2.7 Medvirkning

Barn og unge ønsker å delta i utviklingen og evalueringen av tjenester og tiltak rettet mot dem selv. Ungdommene vil bli hørt og få være med i prosesser som handler om dem. Flere spurte kartleggingsgruppa om hvorfor ingen tidligere hadde snakket med dem om temaene som ble tatt opp i kartleggingen. Kartleggingsgruppa opplevde at det var lett å få barna og ungdommene i tale, og ungdommene ga tydelig uttrykk for at de ønsker å få være med på å utvikle og evaluere ungdomstilbud og tjenester. Ved å lytte til ungdommene og bruke tid til gode medvirkningsprosesser vil sannsynligheten for å treffe med riktige tiltak og tilbud øke.

5.2.8 Samarbeid

Det kan være utfordrende og komplisert å samarbeide på tvers av tjenester og instanser. Kartleggingen viser at samarbeidet mellom ulike aktører i det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet oppleves som krevende. Uklare roller og ansvarsforskyvning oppleves som utfordrende. Dette gjelder særlig samarbeidet mellom skole og politiet, der begge parter mener den andre gjør for lite innenfor kriminalitetsforebyggende arbeid. Det samme gjelder for barnevern og psykiatrien, der barn og ungdom som det er knyttet bekymring til blir henvist frem og tilbake mellom tjenestene. Kartleggingen viser også at det er behov for i større grad å trekke næringslivet og frivilligheten inn i arbeidet rundt målgruppa og målområdene, enn det som er tilfellet i dag.

6. Handlingsplan med anbefalte tiltak

Rapportens handlingsplan med anbefalte tiltak tar utgangspunkt i de åtte områdene hvor det gjennom kartleggingen ble identifiserte hull og mangler ved dagens tjenestetilbud. Handlingsplanen inneholder både nye tiltak, og tiltak som er under planlegging eller i oppstart. Enkelte av tiltakene krever økonomisk tilskudd for å kunne gjennomføres, andre omhandler en dreining av eksisterende ressurser og innsatser. Tiltak som kan gjøres innenfor eksisterende rammer utredes og iverksettes fra 2024, mens tiltak som krever økte rammer må sees i sammenheng med innværende og fremtidige budsjettprosesser eller søkes om gjennom ulike tilskuddsordninger.

Tidlig inn

MÅL:

Lillestrøm kommune har tiltak som forebygger og fanger opp bekymring og skjevutvikling innen rus- og kriminalitet fra 5. trinn

ANBEFALINGER:

Ungdomstjenestene vrir innsatsen sin ned i alder ved å inkludere og styrke mellomtrinnet på barneskolene

Utvikle juniortilbud i samarbeid med frivilligheten

Ansvar: Barn og unge, Kultur

Økonomi: Meldt inn behov til budsjett 2024 om ansattressurser som kan lede og koordinere juniortilbud i samarbeid med frivilligheten

Anbefalt oppstart: 2024

Utvikle nærmiljøskoler med tilbud på 5.-10. trinn, før- og etter skoletid

Ansvar: Skolene i samarbeid med Kultur, idrett og frivilligheten

Økonomi: Krever ansattressurser og tilskuddsmidler til utstyr og aktivitet

Anbefalt oppstart: Tiltaket utredes i 2024 med mulig oppstart i 2025

OUT utvider sin målgruppe til å inkludere mellomtrinnet på barneskolen (10-13 år) i det oppsøkende arbeidet ute på gata

Ansvar: OUT

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Styrke OUT med flere stillinger for å tilby miljøterapeutiske skolekontakter på barneskoler med utfordringer

Ansvar: OUT

Økonomi: Krever ansattressurser

Anbefalt oppstart: 2024

Psykisk helse og familiestøtte (PHFS) øker tilstedeværelsen på skolene gjennom deltakelse på foreldremøter på 8. trinn og gjennom lokale tverrfaglige møter på ungdomsskolene

Ansvar: PHFS

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Ansatte i barneverntjenesten øker tilstedeværelsen på skolene gjennom klassebesøk for å snakke om barneverntjenesten, vold, overgrep og omsorgssvikt

Ansvar: Barnevernstjenesten og skolen

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Skolehelsetjenesten øker tilstedeværelsen på skolene

Ansvar: HFU

Økonomi: Krever ansattressurser

Anbefalt oppstart: Spilt inn i budsjettprosessen for 2024

SLT i Lillestrøm kommune endrer målgruppa fra 12-25 til 10-25 år

Ansvar: SLT-koordinator og politikontakt

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: Foreslås inn i ny Politirådsavtale for 2024-2028

Levekår

MÅL:

Lillestrøm kommune bidrar aktivt til å utjevne sosioøkonomiske forskjeller i barne- og ungdomsbefolkningen

ANBEFALINGER:

Ungdomstjenestene styrker innsatsen på Strømmen

Åpne lokaler som idrettshaller, møteplasser og skoler på Strømmen for aktiviteter utenom/etter skoletid og gjøre det kjent for frivilligheten og andre instanser at lokalene kan brukes

Ansvar: Kultur, Oppvekst, Idrettsrådet og frivilligheten

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Ung i jobb NAV tilbyr drop in cv/søknadshjelp på Strømmen i samarbeid med Strømmen storsenter

Ansvar: NAV

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Sagdalen skole blir et prioritert feltområde for Oppsøkende Ungdomsteam (OUT) både på dag og kveldstid

Ansvar: OUT

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Områdesatsning innen folkehelse på Strømmen

Ansvar: Folkehelsekoordinator

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Tett oppfølging av ungdom som ruser seg og/eller begår kriminalitet

MÅL:

Reduksjon av barn og unge som rekrutteres til rus og kriminalitet

ANBEFALINGER:

Tett oppfølging av barn og unge som begår rus og kriminalitet med ekstra fokus på barn og unge under 15 år.

Styrke fraværsteamet/ Brobyggerne hos Psykisk helse- og familiestøtte- Ungdom (PHFS-U) med flere stillinger

Ansvar: PHFS

Økonomi: Krever ansattressurser

Anbefalt oppstart: Spilt inn i budsjettprosessen for 2024

Styrke Ung i jobb, (Barn og unge, Kultur) med en stilling for oppfølging av ungdom og arbeidsplasser

Ansvar: Barn og unge, kultur

Økonomi: Krever ansattressurser

Anbefalt oppstart: Meldt inn behov til budsjett 2024 om en ansattressurs som kan følge opp ungdom og arbeidsgivere (næringsliv, kommune, og frivilligheten)

Helsestasjon for ungdom (HFU) utvider åpningstidene

Ansvar: HFU

Økonomi: Krever ansattressurser

Anbefalt oppstart: Spilt inn i budsjettprosessen for 2024

Samarbeid mellom Politiet og Psykisk helse- og familiestøtte (PHFS) for tidlig å fange opp barn, ungdom og familier det er bekymring rundt.

Ansvar: Politiet og PHFS

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Samarbeid mellom Politiet og Ung i jobb (Barn og unge, Kultur) for tidlig å fange opp ungdom det er bekymring rundt.

Ansvar: Politiet og Barn og unge, Kultur

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Økt bruk av BTI-modellen – kompetanse tidlig tegn barn i risiko.

Ansvar: BTI-koordinator

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Strømmen. Foto: Villa Cara

Kunnskap

MÅL:

Barn, ungdom, foresatte og ansatte får økt kompetanse om temaene rus og seksualitet

ANBEFALINGER:

Alle barn og unge får undervisning om temaene rus, seksualitet og grenser på barne-ungdoms og videregående skole

Rusundervisning på alle skolene på 5. trinn, 8. trinn og 1. vgs

Ansvar: Helsetjenestene for barn, unge og familier i samarbeid med skolene

Økonomi: -

Anbefalt oppstart:

2024 i tråd med Handlingsplan for rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid, 2023-2024

Temauke på alle videregående- og ungdomsskoler hvor ulike tjenester inviteres til å holde stand innen tema rus, grenser og seksualitet

Ansvar: Videregående og ungdomsskoler i samarbeid med elevrådene

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Oppfølgingstjenesten (OT) er en dag i uka på Strømmen vgs og har åpen dør; gjøre dette tilbudet mer kjent

Ansvar: OT

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Temakvelder om rus, seksualitet, grenser og kriminalitet på ulike arenaer som skoler, fritidsklubb, kulturforeninger og bibliotek rettet mot barn, unge og foreldre

Ansvar: SLT-koordinator i samarbeid med SLT-nettverket

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Samarbeide med ressurspersoner fra ulike minoritetsgrupper med tanke på informasjonsdeling og økt deltakelse på temakvelder og foreldremøter i skolene

Ansvar: SLT-koordinator i samarbeid med skole og frivillige lag og foreninger

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Storsenteret inviteres inn på foreldremøter og på 5.-8 trinn på Sagdalen og Bråtejordet for å snakke om stjeling og konsekvenser

Ansvar: Politiet, SLT-koordinator og Strømmen storsenter i samarbeid med skolene

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Strømmen. Foto: Villa Cara

Fritid

MÅL:

Barn og ungdom i målgruppa har tilgang til en rekke ulike aktiviteter, uavhengig av geografi, økonomi, helseutfordringer, eller familiens mulighet til å bidra/stille opp

ANBEFALINGER:

Behov for flere lavterskel møteplasser og aktivitetstilbud og bedre informasjon om eksisterende tilbud

Utvide lavterskel møteplass for ungdom sentralt i Lillestrøm by

Ansvar: Barn og unge, Kultur i samarbeid med ungdom og de andre ungdomstjenestene i kommunen

Økonomi: Krever utredning og ressurser

Anbefalt oppstart: Utreddes fra 2024

Juniorklubb i tilknytning til barneskolene

Ansvar: Barn og unge, Kultur i samarbeid med skole, FAU og frivilligheten

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Utbedring av Aktivetskortet og utbedrede muligheter til Aktivetsguide

Ansvar: Kultur i samarbeid med Idrettsrådet og kommunale tjenester

Økonomi: Krever utredning og økte ressurser

Anbefalt oppstart: 2024

Videreutvikle kommunens tjenester med fokus på inkludering for alle barn og ungdom

Ansvar: Barne- og ungdomstjenestene

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Bredere lavterskel idrettstilbud

Ansvar: Idrettsrådet i samarbeid med frivilligheten og Kultur.

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Utvikle kommunens nettsider rettet mot informasjon og tjenester til barn og unge

Ansvar: Kommunikasjon i samarbeid med Barn og unge, Kultur og tjenestene i Oppvekst.

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

En dag med stands på skolene: «Tilbud og aktiviteter i nærmiljøet» i forbindelse med skolestart.

Ansvar: Barn og unge, Kultur i samarbeid med skolene, idretten og frivillige lag og foreninger, samt barn og unge fra ulike aktivitetssmiljøer

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Gratis mat på møteplasser for barn og unge, som fritidsklubber og mer-åpen skole

Ansvar: Barn og unge, Kultur i samarbeid med skolene og alle som tilbyr tjenester og aktiviteter rettet mot barn og unge i sitt nærmiljø

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Utvide Ung i jobb catering- 1230-1700. Tilby jobb til ungdom (drift av kafeen) som kan brukes til matservering på møteplasser

Ansvar: Ung i jobb - Barn og unge, Kultur

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Trygghet

MÅL:

Økt tilstedeværelse av trygge voksne i målområdene på kveldstid og flere ansatte med helse- og sosialfaglig bakgrunn på skolene

ANBEFALINGER:

Flere trygge voksne ute i nærmiljøet på kveldstid og flere voksne å snakke med på skolen

Lillestrøm stasjon prioriteres som feltområde for Oppsøkende Ungdoms Team (OUT)

Ansvar: OUT

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Rekruttering av flere trygge voksne til å gå Natteravn på Strømmen og i Lillestrøm by

Ansvar: Skole, politi og frivilligheten

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Flere miljøterapeuter/miljøarbeidere ansatt i skolen

Ansvar: Skole

Økonomi: Krever ansattressurser

Anbefalt oppstart: Spilt inn i budsjettprosessen for 2024

Flere helsesykepleiere ansatt i skolen

Ansvar: Skolehelsetjenesten

Økonomi: Krever ansattressurser

Anbefalt oppstart: Spilt inn i budsjettprosessen for 2024

Trygghetsvandring i Lillestrøm by

Ansvar: Politikontakt i samarbeid med SLT- koordinator, ungdom og relevante tjenester og aktører

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: Gjennomføres i løpet av 2024

Trygghetsvandring på Strømmen/Sagdalen

Ansvar: Politikontakt i samarbeid med SLT- koordinator, ungdom og relevante tjenester og aktører

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: Gjennomføres i løpet av 2024

Lillestrøm stasjon. Foto: Villa Cara

Medvirkning

MÅL:

Barn og unge i Lillestrøm opplever reell medvirkning

ANBEFALINGER:

Barn og unge har en naturlig plass i opprettelsen av nye tiltak/tilbud og utviklingen av eksisterende tilbud/tiltak rettet mot dem

Barn og unge tas med i opprettelse og evaluering av alle tiltak og tilbud rettet mot dem

Ansvar: Alle tjenester i samarbeid med ungdomsrådet, og barne- og ungdomstrinnsråd eller andre medvirkningsarenaer for barn og unge

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Strømmen. Foto: Villa Cara

Samarbeid

MÅL:

Aktørene i det rus- og kriminalitets-forebyggende arbeidet kjenner til hverandres mandat og rolle. Forventninger er avklart mellom alle aktørene, alle parter tar ansvar for et konstruktivt samarbeid og alle parter bidrar i arbeidet.

ANBEFALINGER:

Tettere samarbeid rundt målgruppa og målområdet mellom kommunale tjenester, andre offentlige instanser, frivillighet og næringsliv

Opprette ett samarbeidsfora for Strømmen og ett for Lillestrøm by med formål om å koordinere lavterskeltjenestene rettet mot barn og unge

Ansvar: Barn og unge, Kultur, Idrettsrådet og Frivilligheten.

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Sette samarbeidet mellom politiet, kommunen, BaneNor og Strømmen storsenter i system

Ansvar: SLT-koordinator og politikontakt

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Opprettelse av SLT-samarbeidsfora for Nedre Romerike og for Oslo

Ansvar: SLT-koordinator og politikontakt

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024

Etablere lokale SLT-grupper med formål om å styrke det rus- og kriminalitetsforebyggende arbeidet i de ulike nærmiljøene

Ansvar: SLT-koordinator og politikontakt

Økonomi: -

Anbefalt oppstart: 2024 i tråd med Handlingsplan for rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid, 2023-2024.

Strømmen. Foto: Villa Cara

7. Veien videre og evaluering

Rapporten skal behandles politisk før den blir offentliggjort. Rapportens handlingsplan med anbefalte tiltak vil bli evaluert innen utgangen av 2024.

8. Referanseliste

Tall og informasjon fra politiet:

Etterretningsrapport. U-18 voldskriminalitet i GDE Romerike. Øst-politidistrikt (2022).

Risiko og livssammenheng for unge kriminelle i Oslo – en ustødig grunnmur for mestring. Salto rapport. Oslo- politidistrikt (2022)

Tall og informasjon fra Lillestrøm kommune:

Bedre Tverrfaglig innsats – Lillestrøm kommune

<https://bti.lillestrom.kommune.no/>

Handlingsplan for rus- og kriminalitetsforebyggende arbeid i Lillestrøm, skoleåret 2023-2024:

<https://www.lillestrom.kommune.no/helse-og-omsorg/handlingsplan-for-rus--og-kriminalitetsforebyggende-arbeid/>

Hverdagsreisen innsikt

<https://www.lillestrom.kommune.no/globalassets/pdf/kultur-miljo-og-samfunn/sluttrapport-hverdagsreisen-innsikt.pdf>

Kunnskapsgrunnlag for planlegging (inkl. oversikt over befolkningens helsetilstand), Lillestrøm kommune (2020)

Levekårsundersøkelse Lillestrøm kommune 2020. Lillestrøm kommune / Asplan Viak (2020)

Oppvekstprofil, Folkehelseinstituttet (2023):

<https://www.fhi.no/op/oppvekstprofiler/hent-oppvekstprofil/>

Tilstandsrapport Strømmen og Skjetten

<https://www.lillestrom.kommune.no/globalassets/pdf/rapporter/tilstandsrapport-strommen-skjetten.pdf>

Ungdata rapporter for Lillestrøm kommune 2022

<https://www.ungdata.no/rapporter/>

Nettressurser:

Barn, unge og kriminalitet. Folkehelseinstituttet (2020)

<https://www.fhi.no/publ/2020/barn-unge-og-kriminalitet/>

Folkehelseprofil. Folkehelseinstituttet (2023)

<https://www.fhi.no/he/folkehelse/folkehelseprofil/>

Tabeller hentet fra Statistisk sentralbyrå (2001-2022)

<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/artikler/nar-betingelsene-er-straffen/tabell-3.siktede-etter-utvalgteavgjorelse-for-hovedlovbruddet-og-alder>

Annen litteratur:

Berg, U.E.K og Flesland, L. (2014) Hurtig Kartlegging og Handling- manual. Kompetansesenter rus- region Bergen og Bergenslinikkene

Granheim, U.H. og Lundman, B. (2004) Qualitative content analysis in nursing research: concept, procedure, and measures to achieve trustworthiness. Nurse education today, 2004 (24) 105-112

